

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ

**Кафедра інформаційних технологій
і математики**

**ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ
ЕЛЕМЕНТІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

ПРОГРАМА І МАТЕРІАЛИ
XXIII міжвузівської науково-практичної конференції
20 листопада 2021 року

Видавництво НУА

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ

**Кафедра інформаційних технологій
і математики**

**ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ
ЕЛЕМЕНТІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

ПРОГРАМА І МАТЕРІАЛИ
XXIII міжвузівської науково-практичної конференції
20 листопада 2021 року

Харків
видавництво НУА
2021

УДК 378.14(063)

Э41

Редакційна колегія:

канд. техн. наук, доц. *В. А. Кірвас* (відп. ред.);

канд. фіз.-мат. наук, доц. *С. Б. Данилевич*; доц. *О. В. Дьячкова*.

"

Э41

Експертні оцінки елементів навчального процесу: програма і матеріали XXIII міжвуз. наук.-практ. конф., Харків, 20 листопада 2021 г. / Нар. укр. акад., каф. інформ. технологій і математики. – Харків: Вид-во НУА, 2021. – 108 с.

У матеріалах розглядаються проблеми і перспективи використання інформаційних технологій у системі безперервної та дистанційної освіти; методи математичного моделювання, оцінювання, прогнозування елементів навчального процесу, а також методи контролю успішності тих, хто навчається.

УДК 378.14(063)

© Народна українська академія, 2021

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

Мета конференції:

підвищення ефективності навчального процесу та вироблення науково-практичних рекомендацій на базі методів математичного моделювання і сучасних інформаційних технологій.

Оргкомітет конференції:

Голова оргкомітету

Кірвас Віктор Андрійович,
канд. техн. наук, доц., зав. кафедрою
ІТМ ХГУ «НУА»

Члени оргкомітету

Данилевич Сергій Борисович,
канд. фіз.-мат. наук, доцент,
доцент кафедри ІТМ ХГУ «НУА»

Свіщова Євгенія Віталіївна,
канд. фіз.-мат. наук, доцент,
доцент кафедри ІТМ ХГУ «НУА»

Трифанова Марина Вадимівна,
зав. кабінетом кафедри ІТМ
ХГУ «НУА»

Регламент роботи конференції

20 листопада 2021 року

10:30 – 11:00	Реєстрація учасників конференції
11:00 – 13:00	Відкриття конференції, доповіді, обговорення
13:00 – 13.30	Кава-пауза
13:30 – 16:00	Робота секцій конференції

Повідомлення: до 10 хвилин

Повідомлення

Актуальність забезпечення медіабезпеки учнів і їх батьків

Аніщенко Вікторія Вікторівна, вчитель вищої категорії СЕПШ ХГУ «НУА»

Оцінювання навчальних досягнень слухачів дистанційних курсів української мови

Берест Тетяна Миколаївна,
канд. філол. наук, доц., доцент кафедри
українознавства ХГУ «НУА»

Купрікова Галина Віталіївна,
канд. філол. наук, доц., доцент кафедри
українознавства ХГУ «НУА»

Особенности разработки концептуальной модели системы адаптивного оперативно-тактического управления конкурентоспособностью предприятия в учебном процессе

Бобыр Евгений Иванович,
д-р техн. наук, проф., професор кафедри
економічної кібернетики НКП

Лещенко Олена В'ячеславівна,
канд. екон. наук, приватний підприємець

Формування професійної мобільності перекладачів мультимедійними засобами

Бочарникова Тетяна Федорівна,
канд. пед. наук, декан факультету «Референт-перекладач», доцент кафедри германської та романської філології ХГУ НУА

Методы тайм-менеджмента в системе структурирования учебной деятельности студентов

Гога Наталія Павлівна,
канд. психол. наук, доцент кафедри соціології та гуманітарних дисциплін ХГУ НУА

Комплексна рейтингова оцінка діяльності студентів

Григор'єва Соф'я Олегівна,
студентка 4 курсу факультету «Референт-перекладач» ХГУ НУА

Роль інформаційних технологій в формуванні професійної перекладацької компетентності

Гусленко Ірина Юріївна,
канд. пед. наук., доц., зав. кафедрою теорії
та практики перекладу
ХГУ НУА

Особливості викладання курсу «Бази даних» дистанційно

Данилевич Сергій Борисович,
канд. фіз.-мат. наук, доц., доцент кафедри ІТМ
ХГУ «НУА»

Удосконалення особистості викладача за допомогою інноваційних технологій

Дроздова Ірина Петрівна,
д-р пед. наук, проф., зав. кафедрою мовної
підготовки ДБТУ

О проблемах кібербезпеки в умовах цифровізації освіти

Дьячкова Ольга Володимирівна,
доцент кафедри ІТМ ХГУ «НУА»

Застосування ІКТ при організації самостійної роботи студентів

Кірвас Віктор Андрійович,
канд. техн. наук, доц., зав. кафедрою ІТМ
ХГУ «НУА»

Информационное обеспечение удалённого обучения: состояние и перспективы

Козиренко Віктор Петрович,
канд. техн. наук, доц., проректор ХГУ «НУА»
з ІТО навчального процесу
Козиренко Світлана Іванівна,
канд. техн. наук, доц., доцент кафедри
прикладної математики ХНУРЕ

Сьогодення дистанційного навчання

Костікова Марина Володимирівна,
канд. техн. наук, доц., доцент кафедри
інформатики і прикладної математики ХНАДУ
Костіна Людмила Леонідівна,
канд. техн. наук, доц., доцент технології металів
та матеріалознавства ХНАДУ

Актуальні питання дистанційного навчання

Костіна Людмила Леонідівна,

канд. техн. наук, доц., доцент технології металів та матеріалознавства ХНАДУ

Костікова Марина Володимирівна,

канд. техн. наук, доц., доцент кафедри інформатики і прикладної математики ХНАДУ

Автоматизація збору даних про наукові та методичні публікації

Костюк Євгеній Олександрович,

магістрант кафедри програмної інженерії та інформаційних технологій управління НТУ «ХПІ»

Двухглавов Дмитро Едуардович, канд. техн.

наук, доц., доцент кафедри програмної інженерії та інформаційних технологій управління НТУ «ХПІ»

Комп'ютерні засоби навчання у фізичному вихованні

Красуля Марина Олександрівна,

канд. техн. наук, доц., зав. кафедрою фізичного виховання та спорту ХГУ «НУА»

Розробка методико-дидактичних матеріалів навчання інформаційних процесів та систем учнів 5 класів

Курило Максим Володимирович,

спеціаліст, вчитель математики та інформатики СЕПШ ХГУ «НУА»

Деякі аспекти впливу пандемії на дистанційну освіту в Україні

Лабенко Дмитро Петрович,

канд. техн. наук, доц., доцент кафедри теоретичної і практичної схемотехніки ХНУ ім. В. Н. Каразіна

Особливості інформаційно-технологічного забезпечення дисциплін закладів вищої освіти в сучасних умовах

Лобойченко Валентина Михайлівна,

д-р техн. наук, ст. наук. співробітник, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки НУЦЗУ

Малько Олександр Дмитрович,

канд. військ. наук, доц., доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки НУЦЗУ

Закоморна Катерина Олександрівна,

канд. юр. наук, доц., доцент кафедри державного будівництва НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Розробка рекомендацій щодо вдосконалення елементів навчального процесу за результатами аналізу моделей діяльності рятувальників

Льовін Денис Анатолійович,

ад'юнкт НУЦЗУ

Стрілець Віктор Маркович,

д-р техн. наук, професор, ст. наук. співробітник наукового відділу з проблем цивільного захисту науково-дослідного центру НУЦЗУ

Деякі проблемні питання дистанційного навчання у закладах вищої освіти в умовах пандемії

Малько Олександр Дмитрович,

канд. військ. наук, доц., доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки НУЦЗУ

Лобойченко Валентина Михайлівна,

д-р техн. наук, ст. наук. співробітник, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки НУЦЗУ

Закоморна Катерина Олександрівна,

канд. юр. наук, доц., доцент кафедри державного будівництва НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Дистанционное образование: причины и методы решения проблемы

Поморцева Олена Євгенєва,

канд. техн. наук, доц., доцент кафедри земельного адміністрування і геоінформаційних систем ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Экспертные оценки на уроках математики

Радченко Інна Володимирівна,

вчитель вищої категорії СЕПШ ХГУ «НУА»

Формування університетів майбутнього: цифровізація освіти

Решетняк Олена Іванівна,

д-р екон. наук, доц., ст. наук. співробітник НДЦІПР НАН України

Презентації як спосіб підготовки під час самостійного вивчення дисципліни історичного спрямування

Руднік Денис Геннадійович,

канд. ист. наук, ст. викладач кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін КЗ ХГПА ХОР

О доказательствах в математике

Свіцова Євгенія Віталіївна,
канд. фіз.-мат. наук, доц., доцент кафедри ІТМ
ХГУ «НУА»

Розробка інформаційного забезпечення для оцінки фреймворків,
що використовують в учбовому процесі

Селівьорстова Юлія Романівна,
магістранта кафедри програмної інженерії та
інформаційних технологій управління НТУ «ХПІ»
Лютенко Ірина Вікторівна,
канд. техн. наук, доцент кафедри програмної
інженерії та інформаційних технологій
управління НТУ «ХПІ»

Онлайн-навчання на першому курсі у ЗВО

Смолянкіна Світлана Володимирівна,
ст. викладач кафедри германської та романської
філології ХГУ «НУА»

Візитна картка операційного менеджменту як навчальної
дисципліни

Сумець Олександр Михайлович,
д-р екон. наук, проф., професор кафедри
управлінських технологій УЕП «КРОК»

Довузівська підготовка: особливості навчального процесу

Удовицька Тетяна Анатоліївна,
канд. іст. наук, доц., доцент кафедри соціології
та гуманітарних дисциплін ХГУ НУА

Роль інформаційних технологій у реалізації навчального процесу
в умовах дистанційної освіти на прикладі викладання іспанської
мови в ХГУ «НУА»

Яріз Євген Михайлович,
доц. кафедри германської та романської філології
ХГУ «НУА»

Використання медійних відеоресурсів у викладанні іспанської
мови

Яріз Надія Олексіївна,
ст. викл. кафедри романської філології ХНПУ
ім. Г. С. Сковороди

**Скорочені найменування
кафедр і закладів вищої освіти
учасників конференції**

Каф. ІТМ ХГУ «НУА»	Кафедра інформаційних технологій та математики Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»
ДБТУ	Державний біотехнологічний університет
КЗ ХГПА ХОР	Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
НДЦІПР	Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України
НКПІ	Новокаховський політехнічний інститут
НТУ «ХПІ»	Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"
НУЦЗУ	Національний університет цивільного захисту України
НЮУ	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
СЕСПІ ХГУ «НУА»	Спеціалізована економіко-правова школа ХГУ «НУА»
УЕП «КРОК»	Університет економіки і права «КРОК»
ХГУ «НУА»	Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»
ХНАДУ	Харківський національний автомобільно-дорожній університет
ХНУ	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ХНПУ	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
ХНУМГ	Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
ХНУРЕ	Харківський національний університет радіоелектроніки

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДІАБЕЗПЕКИ УЧНІВ І ЇХ БАТЬКІВ

Аніщенко В. В.

*Харьковский гуманитарный университет
«Народная украинская академия»,
м. Харків, вул. Лермонтовська, 27. тел. 716-44-08,
e-mail: viktoriavita29@gmail.com*

Особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є стрімке збільшення потоків інформації, вдосконалення інформаційних технологій і комп'ютерної техніки. Удосконалення інформаційних технологій створює умови для ефективного розвитку сучасного суспільства. Комунікаційні засоби стали невід'ємною частиною життя людей, проникли в усі сфери діяльності нашого суспільства. Число користувачів мобільних телефонів і Інтернету з кожним днем збільшується. Велику їх частину складають підлітки та молодь.

Незважаючи на позитивну роль, яку надають сучасні комунікаційні засоби та Інтернет на людину, існують визначні ризики використання інформаційних технологій. Особливу небезпеку в незахищеному інформаційному просторі піддаються діти. Вони, як найбільш активна й допитлива аудиторія, часто першими знайомляться з інформаційними технологіями, випереджаючи в технічній грамотності батьків і педагогів. У цьому є позитивний бік: підвищення рівня ерудиції, формування навичок спілкування з різними людьми, так і мінуси: відсутність життєвого досвіду нерідко підвищує ризик стати жертвою он-лайн-загроз, таких як: онлайн-насилля, шахрайство, порнографія; інформації з метою її злочинного використання в реальному житті.

Надання переваги віртуальному світу перед реальним робить негативний вплив на психіку і здоров'я дитини і може погіршити не тільки зір, підвищену тривожність, дратівливість, соціальну дезадаптацію, але і розвиток залежної поведінки. У зв'язку з наростаючим глобальним процесом активного формування і використання інформаційних ресурсів виникає потреба в медіаосвіті дітей і батьків.

Медіаосвіта (англ. Mediaeducation, від лат. Media – засоби) – це напрямок в педагогіці, спрямований на вивчення школярами масової комунікації. Основні завдання медіаосвіти полягають в тому, щоб підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити лю-

дину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, опанувати способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Замість поняття «медіаосвіта» широке поширення набув термін «*медіаграмотність*», в міжнародному праві визначається як грамотне використання дітьми та їхніми викладачами інструментів, що забезпечують доступ до інформації. Розвиток і забезпечення інформаційної грамотності визнані ефективним заходом протидії зазіханню на дітей з використанням мережі Інтернет та забезпечує головним чином медіабезпеку дітей.

Метою сучасної медіаосвіти є допомога людям будь-якого віку в розвитку здібностей пошуку інформації та вираження власної позиції, формування навичок критичного мислення, ефективних комунікаційних здібностей, а також вироблення активної громадянської позиції. Сьогодні в більшій мірі просувається комп'ютерна грамотність переважно на уроках інформатики, які входять в обов'язкову програму навчання. В даний час офіційно медіаосвіта як напрямок освіти не прийнято. Не існує офіційно затверджених програм по медіаосвіті, але активно розвивається такий напрямок, як медіабезпека, пов'язаний з інформаційною безпекою.

Інформаційна безпека дітей - це стан захищеності дітей, при якому відсутній ризик, пов'язаний із заподіянням інформацією, в тому числі поширюваної в мережі Інтернет, шкоди їх здоров'ю, фізичному, психічному, духовному і моральному розвитку. Інтернет допомагає нам вчитися, творити і співпрацювати. Однак не можна забувати і про небезпеку, інакше вашій роботі може бути завдано шкоди. До інтернет-небезпек можна віднести:

- тематичні ризики (порнографія, порушення авторського права, пропаганда екстремізму та наркотиків, нецензурні тексти);
- порушення безпеки (віруси, трояни, спам);
- онлайн-шахрайство (фішинг);
- комунікаційні ризики (незаконний контакт, кіберпереслідування).

Захищеність дитини від загроз в мережі Інтернет повинна бути забезпечена при взаємодії сім'ї і школи. В освітніх установах доцільно проводити уроку з медіабезпеки. Мета таких уроків – забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх учнів і вихованців шляхом прищеплення їм навичок відповідальної і безпечної поведінки в сучасному інформаційно-телекомунікаційному середовищі. В ході уроків медіабезпеки діти повинні навчитися робити

більш безпечним і корисним своє спілкування в Інтернеті та інших інформаційно-комунікаційних мережах.

Освоєння медіабезпеки найбільш ефективно при спільній діяльності з дорослими. Для найбільш ефективного процесу медіасвіти необхідно залучати батьків, представників органів виконавчої влади, правоохоронних органів, громадських організацій, медичних установ та інших органів системи профілактики. Для організації профілактичної роботи по медіабезпеки з дітьми і батьками педагогічний працівник повинен знати проблеми і небезпеки, які підстерігають користувача в мережі Інтернет, і бути готовий дати рекомендації щодо вирішення даних проблем.

Список літератури

1. Абрамовских, Т. А. (2018). Организация медиабезопасности в образовательной организации. Челябинск: ЧИППКРО, 56 с.
2. Зубакина, О. В. (2008). Сетевая поддержка профессионального самоопределения старших школьников. *Открытое образование*, № 2, с. 77—85.
3. Сатарова, Н. И. (2003). Информационная безопасность школьников в образовательном учреждении. М., СПб., 10 с.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СЛУХАЧІВ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Берест Т. М., Купрікова Г. В.
*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. (067)579-456-3,
e-mail: tmbertest@ukr.net*

Важливість і необхідність дистанційної освіти, ще донедавна зумовлені потребами неперервності навчання протягом життя, побудови індивідуальної освітньої траєкторії, адаптації до запитів здобувачів на різних рівнях освіти, бажанням самоосвіти, з одного боку, та прагненням забезпечити вільний і рівний доступ до якісних навчальних курсів (останнім часом зростає попит серед держслужбовців на курси з підготовки до іспиту на рівень володіння дер-

жавною мовою, та серед старшокласників на курси з мови та літератури для підготовки до ЗНО) – з іншого, в умовах пандемії (локдауни, карантини в навчальних закладах, потреба дотримання соціальної дистанції) значно зросли.

Не менш актуальною для таких умов є й проблема адекватного оцінювання знань, зокрема в дистанційних курсах. Упровадження компетентнісного підходу як підґрунтя для модернізації організації, структури й змісту освіти потребує й використання належної системи оцінювання навчальних здобутків студентів.

У вітчизняній педагогічній науці тривають дискусії прихильників системи оцінювання навчальних діяльностей із прихильниками оцінювання компетентностей. Цікавлячись різними поглядами на означену проблему й способами реалізації на практиці оцінювання компетентностей у дистанційних курсах, створених на платформі Moodle (комплексне мультидисциплінарне оцінювання із використанням відповідного інструментарію – зокрема «репозиторію компетентностей»), ми досі залишаємося при думці, що за відповідної організації навчального плану (якщо виконання передбачених планом видів завдань забезпечує формування в слухача дистанційного курсу необхідних компетентностей) цілком слушним є оцінювання навчальних діяльностей.

Маємо можливість спостерігати за варіантами використання курсів української мови для самостійного навчання слухачів, що готуються до складання ЗНО та вступу до вищих навчальних закладів, студентів, які з різних причин не впоралися із завданнями аудиторного курсу чи не мали можливості відвідувати заняття (навчаються за кордоном), а також слухачів факультету післядипломної та додаткової освіти [1, 2]. Відповідно до різної мети, різних потреб і запитів організуємо навчальні плани й комплектуємо дистанційні курси.

Аналіз використання курсів різними за віком, рівнем освіти та мотивацією слухачами дає можливість створювати відповідні завдання для діагностування рівня засвоєння матеріалу, оновлювати й редагувати вправи й тести.

Для діагностування рівня засвоєння курсу, самодіагностування створено низку завдань із використанням інструментарію платформи дистанційного навчання (модулі «Тести», «Завдання»).

Модуль «Завдання» дозволяє давати різнорівневі завдання, збирати й оцінювати роботи. Завдання використовуємо на початкових етапах розгляду матеріалу, а також при навчанні слухачів-старшокласників методики написання власних висловлень у форматі ЗНО. Викладач має можливість залишити текстові відгуки або файли з детальним роз'ясненням щодо роботи слухача курсу. Означений модуль зручний для роботи з невеликими групами, коли ж ідеться про значну кількість робіт, то краще скористатися іншим інструментом діагностики й оцінювання – модулем «Тест».

Створюючи «Банк запитань», викладач уводить у систему тестові завдання з курсу. Завдання можна розподілити за категоріями (відповідно до тем, аспектів, рівня складності тощо). Модуль «Тести» дає можливість розробити завдання таких типів:

- множинний вибір – відповідаючи, слухач обирає одну або декілька відповідей з наданого списку;
- відповідність – установлює відповідності;
- правильно-неправильно – слухач має лише два варіанти відповіді: «правильно» чи «неправильно»;
- коротка відповідь – відповідь одним словом, яке слухач має ввести з клавіатури;
- есе – дозволяє розгорнуті відповіді (декілька речень або абзаців), результати викладач оцінює вручну;
- перетягування в тексті – пропущені в тексті слова слухач заповнює за допомогою перетягування;
- інші питання.

Автоматизоване тестування є основним засобом контролю навчальної діяльності студентів при дистанційній та змішаній формах навчання. Модуль «Тест» дозволяє швидко перевіряти результати одразу багатьох студентів, оскільки їх відповіді перевіряються автоматично та одразу потрапляють до журналу оцінок.

Таким чином, за умови адекватного налаштування й наповнення тесту (із урахуванням навчального плану, вмотивованості слухачів, рівня їх освіти й очікувань від навчання, повноти охоплення матеріалу та його складності) можемо говорити й про об'єктивне оцінювання компетентностей слухачів курсів через оцінювання їх навчальних діяльностей.

Список літератури

1. Берест, Т. М., Помазан І. О. (2013). Використання дистанційних форм навчання: досвід кафедри українознавства ХГУ «НУА». У: *Проблеми освіти: наук. зб.* Київ, вип. 77, ч. 1., с. 23–30.

2. Берест, Т. Н., Куприкова Г. В. (2015). Использование дистанционных форм обучения. В: *Вузовская кафедра. Особенности функционирования в условиях модернизации образования.* Харьков: Изд-во НУА, с. 85–101.

ОСОБЕННОСТИ РАЗРАБОТКИ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ МОДЕЛИ СИСТЕМЫ АДАПТИВНОГО ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Бобыр Е.И., Лещенко Е.В.

Новокаховский политехнический институт.

Новая Каховка, ул. Первомайская, 35,

e-mail nkr@kahovka.net

Известно, что конкурентоспособность предприятия (КСП) зависит от целого ряда управленческих, финансовых, производственно-технологических, и социальных факторов. Эти факторы определяют конкурентные преимущества предприятия на потребительском рынке и обеспечивают большинство запросов потребителей. В настоящее время в специальной литературе приводятся и описываются лишь теоретические и методические основы расчёта и поддержания на заданном уровне интегрированной конкурентоспособности предприятий. Проблема заключается в том, что в концептуальных вариантах моделей оценки конкурентоспособности предприятий и фирм, в лучшем случае, перечисляются те параметры, которые должны учитываться при оценке, но не приводится структуры реальных моделей или приводится в самом общем виде. Эти модели не позволяют на практике реализовать адаптивную систему управления КСП.

Кроме того, в системах управления производством продукции и конкурентоспособностью предприятий на потребительском рынке не учитывается роль фактора неопределённости априорной информации. Она проявляется у предприятия через неполноту информации о технологиях производства, производственных и финансовых

ресурсах, цены и спроса на потребительском рынке на производимые товары и услуги. Особенно эта не стохастическая неопределённость априорной информации касается предприятий-конкурентов на потребительском рынке.

Случайный характер этих факторов должен быть учтён при формировании цен на ресурсы и доходы предприятия и его конкурентов, расчёте их конкурентоспособности на рынке. Именно поэтому при управлении конкурентоспособностью предприятия необходимо основываться на адаптивном подходе, который предполагает снижение первоначальной неопределённости благодаря использованию информации, получаемой в процессе производства и реализации продукции. Особая роль в такой системе управления конкурентоспособностью отводится вопросу организации адаптации, которая должна обеспечивать поддержку конкурентоспособности предприятия на заданном уровне. Это возможно только при постоянном мониторинге ситуации на потребительском рынке и внутри самого предприятия, анализе и прогнозировании действий конкурентов. Адаптивное управление должно позволять оперативно выявлять любые изменения факторов, определяющих конкурентоспособность, обеспечивать их своевременную коррекцию и способствовать поддержанию высокого уровня производственно-хозяйственной деятельности предприятия. Исходя из современных представлений об организации классической системы управления, структура концептуальной модели компьютеризированной системы адаптивного ситуационного оперативно-тактического управления (АОТУ) КСП должна выглядеть следующим образом (рис. 1) и содержать:

Целевую подсистему

Главная цель и основное требование к системе управления КСП – обеспечить предприятию мобильную и эффективную работу на потребительском рынке.

Комплексный алгоритм системы адаптивного ситуационного оперативно-тактического управления КСП предприятия. Комплексный алгоритм адаптивной системы управления конкурентоспособностью предприятия обеспечивает в соответствии с целью управления функционирование системы в целом и реализует методы адаптивного ситуационного управления.

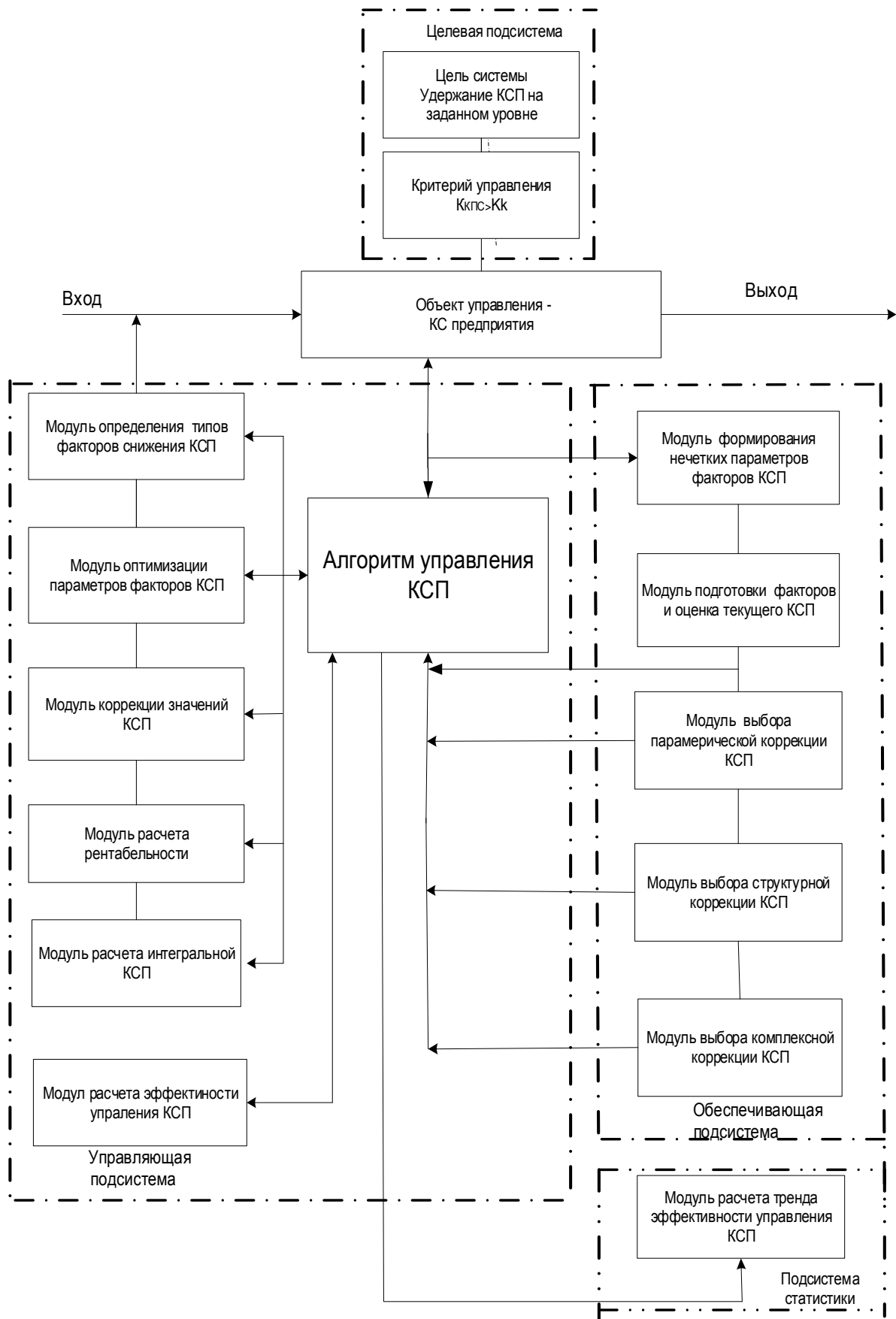

Рис 1. Концептуальная модель системы адаптивного оперативно-тактического управления КСП

Обеспечивающую подсистему

В составе обеспечивающей подсистемы концептуальной модели системы ситуационного оперативно-тактического управления нужно иметь:

- модуль формирования нечетких значений параметров факторов КСП;
- модуль оценки значения текущей КСП;
- модуль выбора параметрической коррекции КСП;
- модуль выбора структурной коррекции модели управления КСП;
- модуль выбора комплексной коррекции КСП.

Управляющую подсистему

В состав управляющей подсистемы входят:

- модуль определения типов факторов снижения КСП в цикле управления;
- модуль оптимизации параметров факторов КСП;
- модуль коррекции параметров факторов КСП;
- модуль расчёта рентабельности предприятия;
- модуль расчёта эффективности управления КСП;
- модуль расчёта интегральной КСП.

Подсистему статистики в составе модуля определения тренда интегральной конкурентоспособности предприятия в цикле и за весь период управления.

Разработанная система адаптивного оперативно- тактического управления КСП позволяет осуществлять ситуационную адаптацию интегрального показателя конкурентоспособности предприятия к изменяющимся условиям производства и требованиям потребительского рынка. Она оперативно обеспечивает высокий уровень производственно-хозяйственной деятельности и способствует предприятию иметь существенные конкурентные преимущества перед другими предприятиями на потребительском рынке.

Список литературы

1. Лещенко, Е. В., Бобыр, Е. И. (2019). Методика разработки модели системы адаптивного оперативно-тактического управления конкурентоспособностью предприятия. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, вип. 6 (23), с. 732–737.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ

Бочарникова Т. Ф.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. 716-44-08
e-mail: tatyana Bocharnikova1982@gmail.com*

Професійна мобільність перекладачів досліджена недостатньо, незважаючи на те, що ця професія на сьогоднішній день є однією з найбільш затребуваних, оскільки збільшується кількість міжнародних контактів практично у всіх сферах людської діяльності, а для їх забезпечення необхідні посередники, які будуть здатні здійснити конструктивну комунікацію зацікавлених сторін. Аналіз наукової літератури, присвяченої формуванню професійної мобільності, дозволяє констатувати наявність широкого спектра аспектів дослідження проблеми.

Оскільки практика формування професійної мобільності, крім виявлення сутності, змісту та структури актуального явища, передбачає визначення найбільш ефективних засобів, що дозволяють реалізувати задані цілі, виникає необхідність звернення до сучасного інструментарію, що оптимізує освітній процес. Аналіз досвіду підготовки професійних перекладачів та функціонального спектру мультимедійних засобів (освітні, навчальні, компенсаторні, розвиваючі, виховні, адаптивні функції) дозволяє зробити висновок про перспективність інструментарію для формування професійної мобільності перекладачів.

У низці робіт виявляються важливі для всіх сфер діяльності універсальні закономірності, пов'язані з впливом інформаційних технологій на освітній процес, розглядаються підходи та принципи, що дозволяють продуктивно застосовувати інформаційні засоби для досягнення освітніх цілей.

Результатом наукових досліджень є універсальні характеристики професійної мобільності, особливості професійної підготовки перекладачів та застосування мультимедійних засобів у процесі навчання, які можуть бути основою для створення системи формування професійної мобільності перекладачів.

Сучасна соціальна парадигма характеризується активною просторовою та інформаційною динамікою, пов'язаною з необхідністю постійної особистісної модифікації та адаптації до умов ринку праці. Традиційна фундаментальна освіта не дозволяє випускнику вишу повною мірою реалізувати себе у професійній сфері. Система освіти перебудовується з орієнтиром нові потреби ринку праці.

Формування професійної мобільності стає частиною освітньої політики, що підкоряється тенденціям сучасного розвитку, які визначають попит роботодавців на фахівця, який має якості, що дозволяють йому ефективно оперувати професійними знаннями, навичками та вміннями, вбудовуючись у динамічну структуру професійних відносин. Проте існує протиріччя між усвідомленою потребою у якісному виконанні професійних завдань та фактичними особистісними характеристиками. Одним із способів усунення даної суперечності є формування професійної мобільності студентів з урахуванням специфіки їхньої професійної діяльності.

Універсальні параметри професійної мобільності дозволяють розглядати це явище як властивість особистості, що інтегрує сукупність компонентів, сформованість яких сприяє динаміці у професійному просторі.

Специфіка діяльності перекладачів визначається її предметом – перекладом, що є видом мовного посередництва, що зумовлює домінування комунікативно-посередницької функції. Професійний перекладач – посередник комунікації, який передає вихідну інформацію шляхом створення іншою мовою рівноцінного комунікативного тексту.

Адекватність функцій мультимедійних засобів функціям діяльності перекладача обумовлює вибір інструментарію для формування професійної мобільності. Освітня функція мультимедійних засобів сприяє розвитку характеристик, вкладених у реалізацію інформаційно-аналітичної функції діяльності перекладача. Навчальна та компенсаторна функції забезпечують формування параметрів, що впливають на здійснення міжособистісно-комунікативної функції. Виховна функція мультимедійних засобів створює перспективи для здійснення успішного комунікативного посередництва; розвиваюча – для професійно-особистісного саморозвитку; адаптивна – для коректної діагностики.

Ефективність застосування мультимедійних засобів у процесі професійної підготовки перекладачів у виші виражається зростанням показників компонентів у структурі професійної мобільності, що стає можливим, коли система формування професійної мобільності проектується з урахуванням внутрішніх (специфіка діяльності, навчальних можливостей мультимедійних засобів) та зовнішніх детермінантів (вимоги замовників, стандарти якості надання перекладацьких послуг, освітні стандарти) на коректній методологічній основі, що включає сучасні підходи та принципи.

Формування професійної мобільності перекладачів досягається включенням мультимедійних засобів у загальний процес їхньої професійної підготовки, функції яких (освітня, навчальна, компенсаторна, розвиваюча, виховна, адаптивна) адекватні функціям діяльності перекладачів. Результат застосування мультимедійних засобів є характеристиками, необхідними для коректного декодування та перекодування повідомлення з орієнтиром на споживача інформації, якісного аналізу інформації, встановлення гармонійних професійних взаємин із замовниками, колективом та керівництвом.

Професійна мобільність як фактор успішності діяльності перекладачів вимагає додаткового дослідження з перспективою розробки практико-орієнтованої концепції.

МЕТОДЫ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТА В СИСТЕМЕ СТРУКТУРИРОВАНИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Гога Н.П.

*Харьковский гуманитарный университет
«Народная украинская академия»,
Харьков, ул. Лермонтовская, 27, тел. 716-44-08,
e-mail: kleona1811@gmail.com*

Социальная турбулентность продолжает оказывать влияние на различные составляющие образовательной системы. Одних из показателей такого влияние стало расширение нормативных форм

учебной деятельности. В законе «О высшем образовании» определены следующие институциональные формы (очная (дневная, вечерняя), заочная, дистанционная, сетевая) и дуальная [1]. Сетевая форма предполагает освоение образовательной программы при взаимодействии высшего учебного заведения и других субъектов образовательной деятельности; дуальная – частичное (от 25% до 60%) обучение на рабочем месте. Однако, не определено понятие смешанной формы, тогда как за последние два года приоритетными формами стали именно дистанционная и смешанная.

Обучение в дистанционном и смешанном формате, особенно если студенты совмещают учебу с профессиональной деятельностью, требует внимания к управлению своим временем, а также к системе личного планирования.

Индивидуально могут быть определены следующие виды времени: 1. «Психофизиологическое»: непосредственное ощущение потока времени, его временных этапов; 2. Психологическое «оперативное» время, связанное с конкретным видом деятельности. Это его рациональная оценка. 3. «Личностное» время, внутренне частично осознаваемый, частично состоящий из бессознательных установок «проект» жизни [2].

Непосредственно для планирования деятельности важно понимание «Психологического времени», чёткой оценки сочетания «обязательной занятости» и свободного времени. В условиях дистанционного обучения, может минимизироваться затраты на «техническое время» (транспорт, в определённой степени сон, время питания), соответственно, оно может перенесено на «полезное время». Студенты отмечают, что в условиях дистанционного обучения, продуктивность их деятельности упала, что может быть связано как с последствиями перенесённого заболевания, так и с психологическими особенностями, такими как контроль и ответственность.

Анализ поведения личности в процессе социализации позволяет выделить следующие индивидуальные типы восприятия времени: 1. Оптимальный тип (личность чётко оценивает необходимое время для выполнения различных учебных и профессиональных заданий, использует различные системы планирования и управления временем), к данному типу относится около 5% студентов. 2. Дефицитный (личность большую часть времени действует в режиме субъективно критичного срока выполнения действий и процессов).

Проблемой дефицитного типа может быть снижение продуктивности деятельности, связанной с уменьшением сроков выполнения, а также снижением ее качества. К дефицитному типу в студенческом возрасте относится до 85% индивидов. 3. Спокойный или «ригидный» тип (для успешного планирования индивиду необходимо знать, что его запас времени на 15–20% превышает реальный, так как он достаточно медленно преступает к выполнению запланированного). 4. Неоптимальный тип, который подразделяется на 4.1. исполнительский и 4.2. тревожный. Разница между типами заключается в локусе контроля. Исполнительский тип требует внешнего контроля за процессом планирования и реализации планов (родителями, кураторами, преподавателями, руководителями и т.д.), это так называемый экстернальный локус контроля. Тревожный тип предполагает внутренний контроль (интернальный), связанный с принятием личной ответственности за несоблюдение временного режима. Оба типа тесно связаны с процессом социализации и формирования произвольности психических процессов, прежде всего, восприятия, внимания и воли. Каждый из типов может выбрать для себя оптимальный тип управления временем или даже их комбинацию. Большое количество технических программ, мобильных ассистентов наиболее успешно влияют на координацию времени «исполнительского типа», тогда как все остальные типы могут координировать степень их использования.

Методы тайм-менеджмента направлены на формирование понимания внутренних ресурсов планирования, однако компьютерные программы и мобильные приложения могут активизировать выработку личной концепции управления временем, особенно в условиях дистанционного и смешанного обучения.

Каждая, даже самая оптимальная система управления временем может столкнуться «ловушками» и поглотителями времени [3], основным различием является также фактор экстернальности/интернальности. Чаще всего «ловушки времени» связаны именно с неправильным процессом планирования, постановкой цели, оцениванием временных параметров выполнения, а также с некоторыми психологическими особенностями, такими как коммуникабельность. «Поглотителями времени» выступают не спланированные или даже спланированные действия или события, в которых индивид принимает участие (длительные собрания, совещания, рабочие

группы), отвлечение на виртуальную жизнь (почта, мессенджеры, интернет-сёрфинг и т.д. Также является серьёзными поглотителями, так как, с одной стороны, от личности зависит степень включенности в виртуальное пространство, а с другой стороны, дистанционное и смешанное обучение эту включенность подразумевает).

В самом общем плане методы тайм-менеджмента можно разделить на методы планирования и контроля. Среди методов контроля можно выделить: «хронометраж» по 15 минут и 30 минут. Современной разновидностью является метод «Pomodoro», который предлагает выполнение заданий в течение 25 минут с тремя перерывами по 5 минут и четвертым перерывом 15–20 минут [5]

Методы планирования предполагают большее разнообразие, от простого либо приоритетного планирования к методу Эйзенхауэра [4], который предлагает субъективно с учетом параметра важности и сроков выполнения на важные/неважные и срочные/ не срочны, таким образом выделяя 4 категории. Несомненным плюсом этого метода является возможности перехода задач из категории в категорию и даже их деактуализация (категория «несрочные и неважные»). Кроме того, на формирование системы индивидуального управления временем позитивно влияют точечные методы, такие как «Съешь лягушку» (первоначальное выполнение небольшого, но субъективно неприятного задания), данный метод психологически позитивно влияет на общее настроение и является стимулом для общего планирования. «Съешь слона», который предполагает развитие навыков командной работы и делегирования полномочий. «Швейцарский сыр», позволяющий успешно выполнять длительные по времени задачи.

Дистанционные и смешанные формы обучения определяют современные требования к умению планировать и организовывать студентами собственное время, и актуальность этих навыков будет только увеличиваться.

Список литературы

1. Rada.gov.ua, (2014). *Про вищу освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата обращения 12.10.2021)

1. Калинин, С. И. (2006). Тайм-менеджмент. Практикум по управлению временем. СПб: Речь, с.371.

2. Кучинская, Н. Л. (2015). Тайм-менеджмент как основа успешного обучения в учреждение высшего образования. Минск: 37 с.

3. Субботин, И. (2018). Что такое матрица Эйзенхауэра и как ее применять в тайм-менеджменте. [online]. Available at: https://skill-box.ru/media/management/matritsa_eyzenkhauera (дата обращения 20.10.2021)

4. Боруа, Я. (2019). Что такое техника планирования «Помодоро» и зачем она нужна. [online]. Available at: https://worksection.com/blog/pomodoro_time_management.html (дата обращения 18.10.2021)

КОМПЛЕКСНА РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Григор'єва С. О.

Харківській гуманітарний університет

«Народна українська академія»,

Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. 716-44-08

e-mail: grigorevasofya01@gmail.com

У кожному університеті «необхідно мати систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, яка повинна передбачати, серед інших процедур та заходів, здійснення щорічного оцінювання здобувачів вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінок на офіційному сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та у будь-який інший спосіб» [1]. Тому однією з актуальних проблем дидактики вищої школи, що формується, є адекватне безперервне оцінювання результатів навчання конкретного студента.

Дотримання основних принципів контролю, ухвалених в українській вищій школі, диктує необхідність організації моніторингу діяльності студентів. Регулярне відстеження якості засвоєння знань та умінь у навчальному процесі, що упорядковує процес навчання та стимулює зростання пізнавальних потреб, необхідно проводити у формах, що виключають вплив суб'єктивних факторів та які не допускають приниження особистості студента. Основним елементом менеджменту освітнього процесу при формуванні в університеті системи управління якістю освіти є рейтингова система оцінки діяльності студентів [2]. Вона є необхідним елементом реалізації освітнього процесу за компетентно-орієнтованими освітніми програмами на основі системи залікових одиниць – ECTS.

Сучасні вимоги до підготовки фахівців диктують необхідність застосування комплексного підходу до оцінювання досягнень студентів із застосуванням спектра параметрів та критеріїв. Комплексна рейтингова оцінка (КРО) діяльності студентів дозволяє: підвищити якість підготовки фахівців за рахунок активізації розробки та впровадження нових організаційних форм та методів навчання, які максимально мотивують активну, самостійну творчу роботу студентів; забезпечити умови для систематичної самостійної роботи студентів; забезпечити регулярність, прозорість та об'єктивність оцінювання досягнень студентів, упорядкувати та структурувати процедуру безперервного моніторингу навчальної та позанавчальної діяльності студентів; отримувати, накопичувати та подавати інформацію про стан діяльності студента, групи, потоку за будь-який проміжок часу та на поточний момент; прогнозувати успішність та активність студентів на певні часові періоди; на більш ранньому етапі навчання виявляти лідерів та відстаючих серед студентів з метою реалізації індивідуального підходу у навчальному та позанавчальному процесі; визначити статус студента, групи, потоку в очах самих студентів, викладачів, керівників навчального процесу; надавати роботодавцям розширену інформацію про випускника для сприяння його працевлаштуванню [3].

КРО результатів діяльності дає студентам можливість: розвивати самостійність і відповідальність, вміння управляти процесом власного навчання, раціонально розподіляти свої тимчасові, фізичні та розумові ресурси на конкретному часовому інтервалі, стимулюючи своє активне регулярне навчання та прогнозуючи його результати за рахунок заміни середніх (відмінно, добре, задовільно) більш диференційованою оцінкою та можливістю її постійного накопичення; у своєму середовищі активізувати особистісний фактор за рахунок застосування принципу змагальності в процесі навчання, що базується на головному показнику - якості професійної підготовки; вибрати на більш ранньому етапі навчання спеціалізацію підготовки відповідно до своїх здібностей та нахилів [4].

КРО має проводитися на основі підсистем моніторингу навчальних досягнень та позанавчальної (науково-дослідної, додаткової навчальної, творчої, спортивної, громадської) діяльності студентів. Під моніторингом тут розуміється збір, обробка, зберігання та розповсюдження інформації щодо якості підготовки майбутнього фахівця. Рейтинг студента за результатами вивчення всіх дисциплін за період навчання у навчальному закладі може визначатися шляхом

усереднення значень за всі семестри навчання. А рейтинг студента за результатами вивчення всіх дисциплін семестру визначається з урахуванням їхньої трудомісткості.

Крім навчальних досягнень студентів слід вести моніторинг їхньої позанавчальної діяльності, яку можна розділити на науково-дослідну, додаткову навчальну, творчу, спортивну, громадську та інші види діяльності, що впливають на формування певних компетентностей та в цілому особи випускника вузу. Інтегрований рейтинг по позанавчальній діяльності студента можна розрахувати з урахуванням вагових коефіцієнтів, що враховують вплив кожної позанавчальної діяльності на формування компетентностей та особистості студента. А суму балів, набрану студентом з кожної позанавчальної діяльності потрібно визначати з урахуванням значення показника позанавчальної діяльності та його вагового коефіцієнта.

Одним із найважливіших елементів у підготовці висококваліфікованих спеціалістів виступає науково-дослідна діяльність студентів. Як критерій оцінки наукової роботи студента розглядають рейтинг його наукової активності, який визначається обсягом виконаних наукових праць та коефіцієнтом їх значущості. Аналогічно можна визначати рейтинги з суспільної, додаткової навчальної, творчої та спортивної діяльності.

Таким чином, комплексна рейтингова оцінка ступеня формування компетенцій включає як результати оцінки навчальної діяльності, позанавчальної активності, так і особисті якості випускника вузу (дисципліна, відповідальність, ініціатива та ін.).

Список літератури

1. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : дата оновлення 01.01.2018. *Законодавство України*. [online]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Про запровадження у вищих навчальних закладах Європейської кредитно-трансферної системи. Наказ М-ва освіти і науки України № 943 від 16.10.2009 р. *Ліга-закон : інформ. агентство*. [online]. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS11661.html [Accessed 9.11.2021].

3. Хайрова, Н. Ф., Барашев, К. С. И Кирвас, В. А. Методика проведения мониторинга уровня знаний, умений, навыков и компетенций. *Вестн. Херсон. нац. ун-та*. – Херсон, 2008. – Вып. 1 (30). – С. 412–416.

4. Кирвас, В. А. (2018). Формирование информационно-коммуникационной компетентности студентов гуманитарных вузов в процессе профессиональной подготовки : монография. Харьков : Изд-во НУА, 348 с.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Гусленко І. Ю.

*Харьковский гуманитарный университет
«Народная украинская академия»,
Харьков, ул. Лермонтовская, 27, тел. 716-44-08,
e-mail: nfp.nua@ukr.net*

Впровадження компетентнісного підходу в освіті є надзвичайно важливим завданням, спрямованим на те, щоб професійна підготовка випускників ЗВО відповідала вимогам часу, роботодавців та ринку праці. Підготовка майбутніх перекладачів на основі такого підходу вимагає вирішення низки завдань, пов'язаних з формуванням у студентів професійних компетентностей, зазначених у відповідних освітньо-професійних програмах.

Але, зважаючи на складність самого поняття «переклад», погляди вчених на перекладацьку компетентність, її сутність, рівні та складові є дуже різноманітними, що призводить до невизначеності поля перекладацької компетентності. Наприклад, згідно з Р. Міньяр-Белоручевим існує три види перекладацьких компетенцій: мовна, мовленнєва та лінгвокраїнознавча [4, с. 131]. В. Комісаров зазначав, що перекладач має володіти комунікативною, текстостворювальною, технічною і особистісною компетенціями [2, с. 319–332]. Л. Латишев і В. Провоторов пропонують свою систему перекладацьких компетенцій та поділяють їх на базові та прагматичні компетенції відповідно до того, якою мірою вони задіяні в процесі перекладу [3].

Втім, на сьогодні безперечно важливого значення набувають навички використання перекладачами інформаційних технологій, які входять до так званої «технічної/інструментальної субкомпетентності» (М. Вербицька та М. Соловов) [1], інваріантні компоненти якої під різними назвами зустрічаються у інших авторів. Наприклад: «технічна компетентність» [2] або «hi-tech компетентність» або «інструментальна компетентність» [6], «дослідницька компетентність/пошукові навички» [8].

Технічна/інструментальна компетентність вимагає знань про існуюче ресурсне забезпечення, яке полегшує роботу перекладача. Це, по-перше, різні типи словників, включно з електронними

словниками (напр., Lingvo, Multitran, Reverso), словники-тезауруси, словники синонімів тощо. По-друге – інтернет, по-третє – системи перекладу та перекладацькі програми.

Широкий спектр зазначених інформаційних ресурсів та комунікаційних технологій, поділяються на декілька категорій, залежно від того, чи вони використовуються в загальному (широкому) вжитку, чи мають вузьку професійну спрямованість; або є традиційними, чи новітніми.

До технологій загального вжитку відносять: глобальну мережу інтернет як найбільше сховище інформаційних ресурсів, корпуси текстів/корпуси мов, контекстні електронні словники (напр., Concordance, Lingvo, Multitran, Reverso).

Серед спеціальних перекладацьких інструментів – системи класу Translation Memory (напр., Trados, Wordfast або їхні аналоги), різноманітні CAT-системи, системи автоматичного редагування текстів, програми та технології розпізнавання та розуміння усної мови тощо.

Всі зазначені ресурси, системи та програми необхідні для полегшення роботи перекладача та її прискорення, як результат – підвищення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці. Завдання закладу освіти – сформувати у студентів вміння та навички використовувати весь наявний інформаційно-технічний інструментарій сучасного перекладача в подальшій практичній діяльності. Це завдання знайшло своє відображення в освітньо-професійних програмах, де серед загальних компетентностей зазначено про необхідність оволодіння навичками пошуку, опрацювання та аналізу інформації, формування здатності використовувати інформаційні й комунікаційні технології. Серед фахових компетентностей йдеться про уміння створювати текстові корпуси, керувати системами перекладацькою пам'яті тощо.

Отже, сучасний перекладач виступає як суб'єкт та об'єкт діяльності в інформаційно-комунікативному середовищі, а оволодіння інформаційно-комунікативними та комунікаційними технологіями стає стимулом і умовою професійного зростання та самовдосконалення.

На реалізацію цих завдань спрямовані такі дисципліни як «Інформаційні та аналітичні технології референта-перекладача» та «Інформаційні технології перекладача», які викладаються на програмах підготовки бакалаврів та магістрів факультету «Референт-перекладач» в ХГУ «НУА».

Задля забезпечення високого рівня навчання та відповідності результатів навчання програмним вимогам, випускова кафедра теорії та практики перекладу у співпраці з кафедрою інформаційних технологій та математики мали досвід спільного заповодження підкурсу з роботи с системою пам'яті перекладів Trados Studio від SDL, яка широко використовується в перекладацьких бюро та агенціях, оскільки дозволяє значно підвищити продуктивність роботи та оптимізувати її ефективність на всіх етапах перекладу та управління проектами, створюючи єдине робоче середовище.

Планується й подальше розширення міжкафедральних зв'язків з метою детального ознайомлення викладачів кафедри теорії та практики перекладу з програмним наповненням дисциплін з інформаційних технологій для перекладачів та можливостями для вдосконалення навичок студентів з використання професійного перекладацького інструментарію й на заняттях з практики перекладу та під час проходження перекладацьких практик.

Список літератури

1. Вербицкая, М. В., Соловов, М. Ю. (2010). Компоненты и уровни переводческой компетенции. *Вестник Московского университета: Лингвистика и межкультурная коммуникация*, (4), с. 9–18.
2. Комиссаров, В. Н. (2002). *Современное переводоведение*. Москва: ЭТС, 424 с.
3. Латышев, Л. К., Провоторов В. И. (2001). *Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе*. Москва, Курск: НВИ-Тезаурус, 135 с.
4. Миньяр-Белоручев, Р. К. (1996). *Теория и методы перевода*. Москва: Московский Лицей, 208 с.
5. Kelly, Dorothy. (2005). *A handbook for translator trainers*. Manchester: St. Jerome, 200 p.
6. PACTE (2005). Investigating translation competence: Conceptual and methodological issues. *Meta: Translator's Journal*, 50 (2), pp. 609-619.
7. Pym, Anthony (2003). Redefining Translation Competence in an Electronic Age. *Defense of a Minimalist Approach, Meta*, 48(4), pp. 481-497.
8. Shreve, Gregory M. (1997). Cognition and evolution of translation competence. In H. Danks (eds.), *Cognitive processes in translation and interpreting*, pp. 120-136.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «БАЗИ ДАНИХ» ДИСТАНЦІЙНО

Данилевич С. Б.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. 716-44-08,
e-mail: danilevichsb@ukr.net*

Однією з особливостей дистанційної форми навчання полягає в тому, що слухачі дистанційних курсів навчання не мають доступу до всіх ресурсів навчальних закладів. Особливо це відноситься до практичних та лабораторних занять.

Так, наприклад, одним із навчальних компонентів є курс «Бази даних», метою якої є надання майбутнім фахівцям основ науково-теоретичних знань та практичних навичок проектування, розробки та використання баз даних, вміння проектувати нормалізовані бази даних, встановлювати відношення між таблицями, використовувати конструктори екранних форм, звітів, запитів, забезпечувати пошук, модифікацію та зберігання даних.

Випуски Microsoft Office 2010 не включають Microsoft Access в Home Edition, тому не всі слухачі мають можливість виконувати завдання. Якщо не вдається встановити Access, то є безкоштовні альтернативи Microsoft Access, що мають аналогічні функції, наприклад Apache OpenOffice suite, що має повнофункціональний додаток управління базами даних Base (<http://www.openoffice.org/download/index.html>). Аналогічно, LibreOffice (<http://www.libreoffice.org/download/>). Додаток Kexi (<http://www.kexi-project.org/>) має зручний інтерфейс для створення баз даних і доступу до інформації з них за допомогою запитів і сценаріїв.

Крім того, майбутні фахівці напевно зіткнуться з Big Data, хмарними технологіями та ін. Тому, крім роботи з Access, потрібно ознайомитися з найбільш популярними СКБД (DBMS) MS SQL Server, MySQL, PostgreSQL, CosmosDB, що не завжди можливо слухачам дистанційних курсів.

Зручним середовищем для початкового знайомства з базами даних при дистанційному навчанні є SQLite, яка не вимагає серверного середовища, доступна на будь-якому домашньому комп'ютері, володіє багатьма можливостями SQL, дозволяє створювати справжні бази даних для відносно невеликих організацій або для домашнього використання.

SQLite зберігає кожен базу даних в звичайному файлі, а той, якого навчають працює з цим файлом. MySQL, PostgreSQL, Oracle та ін. Мають центральне розташування для баз даних, сервера для управління ними і клієнти підключаються до сервера і обробляють весь доступ до бази даних.

Для навчальних цілей підійде онлайн-браузер SQLite Viewer, який підтримує мінімально-необхідні тому, якого навчають можливості СКБД, дає наочне уявлення таблиць БД, можливість складати запити, виконувати команди, працювати з власними файлами.

Також зручно використовувати відкриту (MIT ліцензія) тестову базу даних Chinook (<http://chinookdatabase.codeplex.com/>).

Таким чином, використання в умовах дистанційного навчання безкоштовні альтернативи MS Access, SQLite, бази даних Chinook, SQL може бути прийнятним варіантом вивчення курсу «Бази даних».

Список літератури

1. Бесплатные альтернативы Microsoft Access. [online]. Available at: <https://pro-spo.ru/information-required-to-install/4338-besplatnye-alternativy-microsoft-access>.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗА ДОПОМОГОЮ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Дроздова І.П.

*Державний біотехнологічний університет,
Харків, вул. Алчевських, 44, тел. 0508813775,
e-mail: irina2017ksada@gmail.com*

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. зазначається, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення вдосконалення навчально-виховного процесу, доступності й ефективності освіти, підготовки молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [1, с.23].

Вимоги ринку праці й соціальне замовлення суспільства в галузі навчання ставить завдання реформування освітньої системи з метою підвищення якості професійної освіти для забезпечення конкурентоспроможності і саморозвитку мовної особистості фахівця.

Застосовувані нині в сучасних освітніх закладах інноваційні технології вимагають широкої адаптації загальних принципів наукової організації праці до особливостей навчального процесу і значних досягнень в узагальненні творчого досвіду передових викладачів закладів вищої освіти.

Сучасні освітні процеси спрямовані на підготовку людини до професійної діяльності й активної участі в громадському житті.

Професія пред'являє до людини низку вимог, зокрема до якості особистості, яка живе в конкретно-історичний період, ураховуючи рівень загального розвитку та спеціально-професійних знань й умінь.

Професійна діяльність викладача передбачає три компоненти:

- планування навчання, адже планова якість підготовки закладається в навчальні програми з кожної дисципліни;
- реалізацію навчальних програм у навчальному процесі;
- моніторинг результатів здійсненого навчального процесу.

Формування, розвиток і саморозвиток особистості зумовлений загальнопсихологічними ознаками людини; а також впливом позалінгвальних чинників із метакогнітивним підходом до віддзеркалення дійсності.

Значну роль нині, в умовах пандемії відіграє дистанційне навчання на трьох інтернет-платформах – Moodle, Zoom, Google classroom; і в середовищі електронного навчання (e-learning): використання персонального комп'ютера, мобільного телефону, КПК, DVD-програвача, телевізора.

Зокрема, за визначенням фахівців ЮНЕСКО: e-Learning – це навчання за допомогою Інтернет і мультимедіа, у процесі якого викладач

- здійснює обмін професійною інформацією;
- пропонує нові ідеї та власні наукові досягнення;
- проводить презентації;
- організовує домашні та тестові роботи;
- консультує й надає іншу необхідну інформацію для навчання;
- чітко визначає свій робочий час;
- контролює виконані завдання;
- підвищує рівень свого само- і професійного розвитку;
- докладно звітує за результатами роботи.

Слід назвати чинники появи і розвитку сучасних форм дистанційної освіти, пов'язаних з об'єктивними тенденціями глобалізації світу; підвищенням динаміки соціально-економічного розвитку суспільства; а також появою нових потреб тих, хто навчаються, щодо характеру отримання за цих умов якісної освіти.

Зазначають переваги інформаційно-комунікативних технологій, можливість:

- використовувати різні засоби: текст, презентації, схеми, графіки, відеоматеріали, скрайбінг, ментальні карти тощо;
- розширювати способи перевірки завдань і набутих знань студентів:
  - за результатами виконання завдань виставляються оцінки та даються коментарі як електронною поштою кожному окремо, так і у відкритих форумах і чатах;
  - організовується процес розробки студентами проектів та їх захист он-лайн;
  - застосовуються тестові завдання з кожної теми із захистом від списування завдяки рандомізації порядку питань;
  - відбувається напівавтоматичний перерахунок результатів тестування для полегшення перевірки для викладача.

Web-сайт викладача іноземної або української мови – окремий вид освітнього Web-сайту, а саме: особливим чином оформлена й організована сукупність Web-сторінок, об'єднана одним дизайном із метою організації самостійної роботи студентів і підтримки викладачем процесу навчання (зокрема й іноземної мови) для формування професійної (комунікативної) компетентності студентів.

Застосування інтерактивних технологій (сайту викладача) для саморозвитку викладача з метою підвищення якості освіти на інноваційній основі актуально через пандемію коронавірусу у світі.

Актуальність застосування інноваційних технологій / веб-сайту викладача для підвищення якості освіти на інноваційній основі зумовлена пандемією коронавірусу у світі.

Визначаються два аспекти, а саме:

- готовність до застосування сучасних інтерактивних інформаційних технологій як важливого напрямку професійного зростання в умовах безперервної освіти в інформаційному суспільстві;
- здатність до моделювання та конструювання інформаційно-освітнього середовища, саморозвиток викладача і прогнозування результатів професійної діяльності.

Список літератури

1. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.* [online]. Available at: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf.

О ПРОБЛЕМАХ КИБЕРБЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Дьячкова О. В.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. 716-44-08,
e-mail: olga.v.dyachkova@gmail.com*

Цифровізація освіти є глобальним трендом сучасного етапу розвитку людства. Поряд із безперечними перевагами вона створює і ряд кіберзагроз для освіти, тож неабиякої актуальності набуває проблема кібербезпеки. Використання ІТ-технологій для незаконного заволодіння даними може призвести до збоїв у навчальному процесі, втрати особистих даних і навчальних матеріалів, паралізувати хід занять тощо. При цьому кількість кібератак постійно збільшується, з'являються нові їх форми. Так, у I кварталі 2021 року в порівнянні з попереднім кварталом ця кількість збільшилася на 1,2%. У порівнянні з аналогічним періодом 2020 року приріст склав 17%. У наступному II кварталі 2021 року кількість ще зросла на 0,3% [1].

В умовах глобального поширення ІТ-середовища 4.0 формується нове покоління кібербезпекових рішень, що здатні ефективно протистояти сучасним ризикам. Про це свідчить постійне зростання світового ринку кібербезпеки – він оцінювався у розмірі 173 млрд. дол. станом на 2020 рік, а за прогнозами до 2026 року очікується його збільшення приблизно вдвічі [2].

Але впровадження цих сучасних систем кібербезпеки в освітній процес обмежується рівнем інформаційних технологій, що використовуються. Це визначає рівень готовності до захисту даних у кіберпросторі. Так, Україна за Індексом розвитку ІКТ (ICT Development Index) відповідно до звіту Міжнародного союзу електров'язку «Вимірювання інформаційного суспільства 2020» посіла 79 місце зі 176 країн, а за Індексом мережевої готовності (NRI) – 64 місце. Головною з причин таких невисоких показників є передусім нерівномірність впровадження та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [2]. Це цілком стосується освітніх процесів, особливо в умовах широкого впровадження дистанційної освіти у зв'язку з пандемією в останній період часу.

Окрім цього, ще однією причиною є низкий рівень інформаційної обізнаності та цифрової грамотності стосовно моделей кіберзагроз і механізмів кіберзлочинів та їх наслідків – як у викладачів, так і в секторі управління та адміністрування. Тож вкрай необхідне постійне підвищення їхньої кваліфікації у цієї галузі. Слід приділяти значну увагу формуванню необхідних цифрових компетенцій, у тому числі навичок у сфері кібербезпеки, і для студентів різних напрямів підготовки.

Для цього необхідно модернізувати навчальні програми інформаційних дисциплін (і не лише їх), додавши знайомство з технологіями кібербезпеки та формування навичок їхнього використання. Для використання усіма учасниками навчального процесу мають стати обов'язковими:

- застосування різних паролів для важливих облікових записів,
- використання складних паролів,
- багатofакторна аутентифікація,
- оновлення програмного забезпечення,
- контролювання доступу до Wi-Fi мережі тощо.

Для викладачів також слід приділити значну увагу:

- питанням конфіденційності даних здобувачів освіти, до яких вони мають або надають доступ у різних сервісах дистанційної освіти,
- бути обережнішими при встановленні різних додатків, що спрощують роботу викладача, але отримують безмежний доступ як до приватних даних, так і до навчальних матеріалів.

Оскільки викладачі, студенти, співробітники не є спеціалістами в галузі інформаційної безпеки, тож постає необхідність їхнього постійного підвищення кваліфікації, що складно в умовах постійного браку часу. Тому слід додатково використовувати нетрадиційні методи навчання:

- використання пам'яток (за принципом «якраз вчасно»);
- мікронавчання (малими дозами, коли це потрібно, використовуючи різні форми, наприклад LMS, новинні розсилки, вікторини тощо);
- спеціальні інформаційні компанії з додатковим мотивуванням учасників;
- гейміфікацію (у тому числі з залученням профільних спеціалістів, імітацією фішингових атак і т.п.). [3]

Забезпечення інформаційної безпеки постає одним із головних завдань сучасної цифрової освіти, і підвищення обізнаності учасників навчального процесу щодо проблем кібербезпеки та протидії кіберзагрозам має стати невід'ємною частиною професійної діяльності.

Список літератури

1. Cybersecurity threatscape: Q2 2021 // *Positive technologies* [online]. Available at: <https://www.ptsecurity.com/ww-en/analytics/cybersecurity-threatscape-2021-q2/>
2. ITU. Global Cybersecurity Index (GCI), 2018 [online]. Available at: https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-GCI.01-2018-PDF-E.pdf
3. Не повышайте шансы киберпреступников на успех // Стимул [online]. Available at: <https://stimul.online/articles/analytics/ne-povyshayte-shansy-kiberprestupnikov-na-uspek/>

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ПРИ ОРГАНІЗАЦІІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Кірвас В.А.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. 716-44-08,
e-mail: vic.kirvas@gmail.com*

Проблема самостійної роботи студентів була актуальною в різні періоди розвитку освіти. Сучасний етап вищої професійної освіти характеризується посиленням акцентів на підвищенні ролі самостійної роботи суб'єктів навчального процесу, що підтверджується основоположними засадами та вимогами Болонського процесу. Нині суспільство зацікавлене в тому, щоб випускники університету були здатні самостійно, активно діяти, проявляти ініціативу, розв'язувати нестандартні задачі, приймати рішення, здатні планувати та представляти результати самостійних дій, гнучко адаптуватися до умов життя, які стрімко змінюються.

Традиційно студенту відводиться пасивна роль об'єкта пізнавальної діяльності. Що і за яким порядком вивчати, де знайти інформацію, як і де можна її використати, тощо – ці питання регламентуються навчальною програмою та викладачем. Такий підхід не дає можливості формувати майбутнього фахівця як особистість, розвивати в ньому творче начало [1].

Це потребує відповідної переорієнтації самостійної роботи: із традиційного пасивного споживача знань (простого засвоєння знань, набуття вмінь, навичок, досвіду творчої та науково-інформаційної діяльності) перевести студента в активного їх творця (оволодіння вміннями, навиками їх добування і використання, активного ставлення до одержаної інформації, розвиток самоорганізації, здатного оволодіти методами дослідницької роботи та будувати індивідуальну траєкторію самостійного навчання).

Самостійна робота студента (СРС) це серйозне зусилля розвивати свої знання, вміння та творчі здібності. СРС є не просто важливою формою освітнього процесу, а повинна стати його основою. Вона допомагає отримати впевненість у своїх силах, усвідомити результати своєї діяльності, розвивати відчуття своєї значимості та необхідності, сприяє напрацюванню навиків щодо постійної роботи над собою, розвиває логічне мислення, виховує допитливість і пізнавальний інтерес, виховує культуру розумової праці та ін. Основні принципи СРС – це індивідуальна робота, яка враховує психологічні, творчі здібності, спрямована на формування та удосконалення професійних навичок студента. Сутність самостійної роботи сьогодні розглядається як *метод* навчання, як *форма* організації пізнавальної діяльності, як *засіб* залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності і як *вид* навчальної діяльності.

Слід зазначити, що в педагогічній науці на сьогоднішній день не склалося єдиного підходу до розуміння СРС. Самостійна робота – це складне багатомірне педагогічне явище, яке включає систему взаємопов'язаних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти і розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління [2].

Сучасні вчені розуміють СРС як цілеспрямований, внутрішньо мотивований, структурований вид діяльності студента, за якого

в умовах систематичного зменшення прямої допомоги викладача виконуються навчальні завдання, що сприяють свідомому та міцному засвоєнню знань, умінь та навичок формування пізнавальної особи студента.

СРС – це різноманітні види навчальної діяльності студентів, що здійснюються на навчальних заняттях або позааудиторно за завданням і під керівництвом викладача, однак без його безпосередньої участі.

Виділяють три підходи при розкритті значення СРС.

1. СРС розуміється як самостійна діяльність, тобто самостійна робота як один із видів навчальних занять під методичним керівництвом викладача (в ході виконання завдання можна отримати консультацію), проте без його особистої участі. СРС розглядається в системі лекцій, практичних, семінарських та лабораторних занять, як сприйняття та самостійне осмислення студентами нової інформації, відтворення її під час вирішення навчальних завдань.
2. Традиційна СРС розуміється як вид діяльності студента – самостійна навчальна робота в довільному режимі часу, в зручній для студента годині, як активна пізнавальна творча діяльність студента, яка спрямована на розв'язання будь-якого виду навчальних завдань, коли він сам без допомоги викладача проаналізував та узагальнив навчальний матеріал, перевірів отримані висновки та результати.
3. СРС розглядається як позааудиторна заняття студента, що передбачає велику самостійність студентів, велику індивідуалізацію завдань.

Виконання самостійної роботи потребує достатньо високого рівня рефлексивності, самодисципліни, особистісної відповідальності від студента. Важливим елементом педагогічної діяльності в університеті є навчити студента ефективної організації самостійної роботи.

Однак СРС розглядається невідривно від особистості викладача, який повинен мати достатню кваліфікацію для організації навчального процесу. Змінюється роль і місце самого викладача в процесі СРС. З традиційної, контролюючої функції акцент у його діяльності переноситься на функцію управління зовнішніми чин-

никами: формування вказівок, визначення характеру інформаційного середовища, включення самостійних завдань у структуру занять (лекційних, семінарських, самостійної, контрольної роботи та ін.), вибір методів роботи відповідно до поставленої мети [1].

Перехід до інформаційного суспільства, в якому об'єктами і результатами праці переважно стануть інформаційні ресурси та знання, вимагає ґрунтовної підготовки педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у своїй професійній діяльності.

Практично всі студенти нині користуються ІКТ, що спрощує для них процес пошуку інформації, обробки її та представлення в різноманітних формах. Використання ІКТ в СРС сприяє досягненню наступних цілей: підвищення самостійності та мотивації до самоосвіти, формування здатності до неперервного пошуку нових, актуальних знань, грамотного здійснення інформаційних ресурсів, формування в студентів необхідних знань, пізнавальних прийомів та нових компетенцій, підвищення особистісної самооцінки, реалізація креативного потенціалу та розвиток особистісних якостей самостійного критичного і творчого мислення. Інтегрування ІКТ з педагогічною системою організації СРС дозволяє розширити навчальні можливості студентів, здійснити організацію індивідуальної траєкторії навчання.

ІКТ надають практично необмежені можливості розміщення, збереження, обробки та доставки навчальної інформації будь-якого об'єму, змісту на необмежені відстані. Отже перед сучасним педагогом висувається проблема розроблення та використання сучасних форм і методів організації СРС у новому інформаційному середовищі із застосуванням ІКТ. Важливим при організації СРС є формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) як студентів так і педагогів. Інформаційно-комунікаційна компетентність – здатність індивіда розв'язувати навчальні, побутові, професійні задачі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій. Спірін О. М. так формулює: ІКК – підтверджена здатність особистості застосовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних потреб та вирішення суспільно-значимих, зокрема, професійних, завдань у певній предметній галузі або виді діяльності [3].

Істотним недоліком викладача є недостатня ІКК у використанні ІКТ, що негативно впливає на ефективність викладання. Педагог повинен не тільки володіти знаннями в галузі комп'ютерної техніки, а вміти спілкуватися в інформаційному середовищі й бути фахівцем із застосування ІКТ у своїй професійній діяльності.

ІКТ використовується при СРС для освоєння ІКТ, пошуку необхідної інформації в мережі Інтернет; підготовки до лабораторних, практичних і семінарських занять; підготовки до тестування, аудиторних контрольних робіт, самотестування на комп'ютері; підготовки до опитування, колоквіуму; виконання контрольних, курсових, дипломних робіт, завдань, написання доповідей, рефератів, статей; виконання проектів та їх оформлення; написання звітів із практики, екскурсій.

Сьогодні викладач повинен постійно доводити, що не відстає від часу, від технологій освіти, що швидко змінюються. Він повинен формувати та вдосконалювати своє персональне інформаційно-освітнє середовище, в тому числі і для СРС, шляхом вибору конкретних сучасних ІКТ та сервісів [3].

Список літератури

1. Гуревич, Р. С., Кадемія, М. Ю. та Шевченко, Л. С. (2012). *Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід*. За ред. Гуревича Р.С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 348 с.

2. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти (2021) : колективна монографія / За заг. редакцією Л.Г. Петрової. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 300 с.

3. Кирвас, В. А. (2018). *Формирование информационно-коммуникационной компетентности студентов гуманитарных вузов в процессе профессиональной подготовки* : монография. Харьков : Изд-во НУА, 348 с.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УДАЛЕННОГО ОБУЧЕНИЯ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

¹Козыренко В.П., ²Козыренко С.И.

¹Харьковский гуманитарный университет
«Народная украинская академия»,
Харьков, ул. Лермонтовская, 27,
e-mail: kvp@nua.kharkov.ua

²Харьковский национальный университет радиоэлектроники
Харьков, пр. Ленина, 14,
e-mail:kozyrenko.c@gmail.com

Информационная среда должна постоянно развиваться в соответствии с потребностями учебно-воспитательного процесса и развитием самих информационных технологий.

Основные причины повышения значимости информационной среды для обеспечения учебного процесса [1,2]:

1. Информационные технологии наиболее прибыльная отрасль, основанная на постоянном обновлении цифровых решений, устройств, программ.

2. Проявление агрессивности в развитии информационных технологий, направленной на повышение затрат, связанных как с развитием, так и эксплуатацией, имеющейся в учебном заведении среды.

3. Активное развитие информационной среды учебного заведения неизбежно приводит к ощутимому росту эксплуатационных затрат при не всегда заметном росте эффективности их применения в учебном процессе и производственной деятельности (нелинейная зависимость).

4. Конкурентные преимущества, полученные на основе информационных технологий, краткосрочны, успешные решения неизбежно копируются и внедряются конкурентами.

К указанным выше причинам добавилась необходимость организации учебного процесса в условиях удаленного обучения. Данная ситуация связана с кардинальными изменениями как в самом информационном обеспечении, так и решениями в области методики обучения. Возросла актуальность и цифровых компетенций как преподавателей, так и студентов.

Краткий обзор наиболее популярных в настоящее время платформ поддержки видеоконференций:

1. Zoom. Одно из самых качественных решений. Полная функциональность и высокое качество передачи любого контента. Ограничение по времени является единственным осложнением при проведении занятий. Коммерческие варианты вызывают естественные осложнения у пользователей. Следует отметить и недостаточный уровень информационной безопасности, ситуации с вмешательством в работу сторонних участников продолжаются, несмотря на принятые меры со стороны разработчиков платформы.

2. Google Meet. По качеству не уступает Zoom. Единственным ограничением осталось количество участников до 100. В большинстве случаев это ограничение не вызывает осложнений.

3. Сервисы, предоставляемые украинским образовательным провайдером URAN. К этим сервисам относятся EduMeet и Big Blue Button (BBB). Для большинства учебных заведений, работающих через этого провайдера сервисы бесплатные. Для BBB вызывает затруднение передача видеоконтента, а именно – необходимость предварительного размещения на YouTube. Возможны затруднения и с конвертацией презентаций. Передача звука при демонстрации видео также окончательно не решена. В остальном эти решения достаточно стабильны и эффективны.

Проблемными зонами и вопросами остаются:

1. Отсутствие поддержки со стороны соответствующих министерств и ведомств. Одно из основных направлений принятой ранее Концепции развития цифровой экономики и общества на 2018-2020 годы – цифровизация образовательных процессов и стимулирование цифровых трансформаций в системе образования с дальнейшим развитием цифровых компетенций для обеспечения готовности к использованию цифровых возможностей. Данное направление практически не выполнено

2. Состояние Интернет. До настоящего времени не все зоны имеют как покрытие, так и необходимую полосу пропускания.

3. Уровень информационной компетенции как преподавателей, так и обучаемых, особенно в вопросах работы с внешними медийными ресурсами.

4. Средства информационной безопасности практически не рассматриваются и решаются точечно, на уровне отдельных учебных заведений и провайдеров [3].

Перспективные направления эффективного развития средств и технологий удаленного обучения:

- разворачивание виртуальных учебных ресурсов на базе среды MOODLE с интеграцией в среду видеоконференций и других сервисов;
- анализ возможностей и внедрение в цифровую среду учебного заведения решений Google Cloud Platform.

Список литературы

1. Рубин, Ю. Б. (2004). Глобализация и конвергенция образования: технологический аспект. М.: Маркет ДС Корпорейшн, 540 с.
2. Козыренко, В. П. (2011). Разд. 2.2. Информационно-техническое обеспечение учебно-воспитательной и научной работы в системе непрерывного образования. В: *Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем : (первый опыт становления и развития в Украине)*. Харьков, с. 130–139.
3. Барашев, К. С., Козыренко В. П. (2015). Информационная безопасность высшего учебного заведения. В: *Экспертные оценки элементов учебного процесса*. Харьков, с. 13–15.

СЬОГОДЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Костікова М. В., Костіна Л. Л.

*Харківський національний
автомобільно-дорожній університет,
м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25,
тел.: 0-57-707-37-74, 0-66-150-89-72,
e-mail: kmv_topaz@ukr.net, kostina4991@gmail.com*

В Україні у теперішній час система освіти безперервно розвивається. Для неї характерне постійне відновлення й саморозвиток. Сучасні інформаційні технології здатні підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу. Зараз навчання в вишах визначається як дистанційне з використанням мультимедійних технологій. Але зберігаються і основні ознаки традиційного процесу навчання, до яких можна віднести взаємне спілкування викладача й студента, спільну роботу над матеріалом, обов'язкову самостійну роботу студентів, а також, за можливістю, елементи спільної творчості викладача й студентів, що особливо важливо для студентів-старшокурсників [1].

Перспективною формою організації навчання, у якій студент

виступає активним суб'єктом навчання, що сприяє його самостійності, підвищенню навчальної мотивації, є дистанційне навчання; це така форма організації навчального процесу та педагогічна технологія, фундаментом якої є керована самостійна робота студентів та широке застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Головною метою дистанційного навчання студентів є виховання особистості, яка має хотіння і здатність до спілкування, навчання та самоосвіти. Дистанційне навчання має цілий ряд переваг: скорочує потребу в навчальних аудиторіях і комп'ютерному устаткуванні для ЗВО, збільшує час спілкування викладача й студента, а також студентів між собою [2]. Особливо актуально таке навчання в умовах карантину. У нашій практиці викладання в технічному ЗВО, для вітчизняних і іноземних студентів, особливо при вивченні технологічних дисциплін, у період карантину, склалися різні моделі дистанційного навчання. Ознаками ефективності навчальної моделі є: результативність – це рівень досягнення мети та якісний показник навчальної діяльності; універсальність – це показник можливості використання в будь-якому закладі вищої освіти; гнучкість – свідчить про змогу корегування навчальної моделі залежно від визначених умов; оптимальність – ознака організації раціонального використання людських, часових, технічних ресурсів. Модель дистанційного навчання є складною системою взаємодії всіх учасників, що містить ряд компонентів, які допомагають ефективно організувати таке навчання й позитивно впливають на якість процесу.

В умовах пандемії коронавірусної інфекції дистанційне навчання є однією з провідних світових тенденцій в освіті. Ця технологія заснована на принципі безперервної освіти і спроможна задовольнити безперервно зростаючий попит на знання в інформаційному суспільстві. Широке запровадження дистанційної форми освіти з 2020 р. по теперішній час, зумовлене розповсюдженням пандемії COVID-19 та необхідністю дотримання всіх карантинних заходів щоб зберегти здоров'я та життя всіх учасників освітнього процесу, поставило нові задачі перед здобувачами вищої освіти, вирішити які необхідно спільними стараннями всіх зацікавлених сторін із використанням новітніх інтерактивних платформ, та підвищення мотиваційного фактора у здобутті нових знань. Зумовлений пандемією перехід на дистанційне навчання спочатку став неочікуваним та досить серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу – освітян, студентів, вчителів, учнів та їхніх батьків. І хоч дистанційне навчання не є заміною стаціонарного та ніколи

не планувалось на тривалу перспективу, воно може стати ефективним інструментом не тільки під час карантинних заходів. Криза, що пов'язана з COVID-19, показала навчальним закладам, що інтеграція змішаного та дистанційного навчання в навчальний процес закладу – це тривалий процес, який вимагає кваліфікованих викладачів. Серед інших проблем реалізації екстреного дистанційного навчання у ЗВО є низька виробнича дисципліна як студентів, так і викладачів, відсутність надійної аутентифікації на контрольних заходах, перевантаження документуванням освітнього процесу, комп'ютерна тривожність [3]. Використання дистанційних технологій при навчанні, тобто конкретних платформ і інструментів таких як Moodle, Google Meet, Zoom, Viber, Skype, Telegram та ін., дозволило студентам і викладачу спілкуватися, виконувати й перевіряти завдання, контролювати відвідуваність, організувати семестровий контроль й т. п. [4].

Дистанційні курси є основою всього дистанційного навчання і відіграють велику роль у сучасній освіті. Дистанційний курс може бути призначений для доставки навчального матеріалу та розміщення виконаних завдань. Доцільно використовувати дистанційний курс для організації змішаного навчання, в якому студенти мають можливість спілкуватись та працювати спільно зі своїми колегами.

Список літератури

1. Быков, В.Е., Кухаренко, В.Н., Сиротинко, Н.Г., Рыбалко, Е.В., Богачков, Ю.Н. (2008), *Технология разработки дистанционного курса: Учебное пособие*. Миллениум, Киев, 323 с.

2. Каслін, М.Д., Костіна, Л.Л. (2010), «Використання дистанційного навчання при вивченні технологічних курсів». *Проблеми и перспективы подготовки иностранных студентов в условиях реформирования высшего образования*, матеріали міжнародної конференції ХНАДУ. Издательство ХНАДУ, Харьков, С. 305–310.

3. Кухаренко, В.М., Бондаренко, В.В. (2020), *Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія*. Вид-во КП «Міська друкарня», Харків, 409 с.

4. Костікова, М.В. (2020), «Досвід використання дистанційного навчання в закладах вищої освіти в умовах карантину». *Експертні оцінки елементів навчального процесу*, програма та матеріали XXII міжвуз. наук.-практ. конф. Видавництво НУА, Харків, С. 35–37.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Костіна Л. Л., Костікова М. В.

*Харківський національний
автомобільно-дорожній університет,
м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25,
тел.: 0-66-150-89-72, 0-57-707-37-74,
e-mail: kostina4991@gmail.com, kmv_topaz@ukr.net*

Сьогодні дистанційне навчання постає все більш актуальним і затребуваним. Основну роль у здійсненні дистанційного навчання відіграють сучасні інформаційні технології. Дистанційна освіта – це можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь який зручний час.

В закладах вищої освіти можливе проведення дистанційно і лекцій, і лабораторних (практичних) занять. Однак цей варіант має недоліки. По-перше, при вивченні технологічних дисциплін має велике значення реальне практичне знайомство кожного студента з етапами й устаткуванням технологічного процесу, тому лабораторна робота повинна бути проведена в лабораторії. Відомо, що порядок і суть будь-якого процесу запам'ятовуються краще, якщо ті, що навчаються, беруть в ньому участь. Дистанційне проведення практичних занять також небажане, тому що зменшує можливість індивідуальної консультації кожного студента, особливо коли студенти виконують індивідуальні завдання. Проведення лекційних занять дистанційно, а лабораторних і практичних – очно, усуває ці недоліки. Однак залишає аудиторні години у розкладі занять, що потребує відвідування ЗВО студентами і викладачами. Крім того, такий варіант вимагає складання розкладу таким чином, щоб лекції проходили в одні дні тижня, а лабораторні й практичні заняття – в інші.

Дистанційне навчання вимагає значного додаткового часу викладача на розробку й перевірку контрольних питань і завдань до кожного заняття. Використання мультимедійних технологій для навчання також має свої особливості, які необхідно враховувати. Дистанційне навчання проводять по-різному. Деякі викладачі перекладають текст лекції у формат PDF для супроводу читання матеріалу. Деякі воліють обмежити використання комп'ютера супроводом тексту, що читається, ілюстраціями. Найбільш ефективно використання – спеціальне створення презентацій лекцій і лабораторних (практичних) занять у програмі PowerPoint. При цьому необхідно дотримуватися ряду вимог до презентації: оптимізація комбінації тексту й ілюстрацій; слайд повинен містити максимум тексту

по даному питанню (підпункту), але не бути перенасиченим інформацією; лаконічність формулювань. При доборі ілюстрацій необхідно ураховувати, щоб вони були інформативними, барвистими, простими. Якщо курс традиційний, то для нього ілюстрації можна знайти в підручниках і спеціальних статтях. Але, на жаль, більшість таких ілюстрацій не відповідають вимогам до презентацій. Наприклад, не завжди сучасне виконання – частіше чорно-білі варіанти. Тому необхідно малювати самостійно або розшукувати підходящі в Internet. Пошук нових ілюстрацій необхідний для знову створюваних курсів. Крім того, для більш легкого розуміння й засвоєння матеріалу, приблизно 0,25–0,34 % тексту можна й потрібно перевести в схеми. Усе це приводить до того, що створення кожної презентації вимагає значного часу і сил. В залежності від наявності «заділу» по матеріалу це може зайняти від 1 до 5–7 діб.

Дистанційне навчання іноземних студентів потребує особливого підходу. У зв'язку тим, що студенти-іноземці не мають словникового запасу технічних і технологічних понять і термінів, незважаючи на ретельну підготовку й досить гарне володіння мовою викладання, вони зазнають труднощів на заняттях через ускладнення їх сприйняття. Так, якщо вітчизняному студентові запропонувати терміни «вилівок», «пресування», «заготовка», «гартування», «відпуск» – він за співзвуччям і за аналогією їх зрозуміє. Іноземний студент не чує співзвуч і аналогій. Тому погано сприймає термінологію. До того ж у нього проблеми з конспектуванням: у той час, як звичайна лекція може містити 22–25 слайдів, студенти-іноземці за час очної або дистанційної лекції можуть законспектувати 10, максимум 15 слайдів невисокої насиченості. Все частіше студенти вдаються до фотографування пропонованого їм матеріалу (особливо слайдових презентацій) як при очному, так і при дистанційному варіантах проведення занять. Нами було випробувано наступне: кожному студенту був виданий роздатний матеріал, що складав 3–4 сторінки друкованого тексту конспекту із основними визначеннями, описами й ілюстраціями. Але при цьому залишається не вирішеним питання необхідності конспектування. З одного боку, при наявності готового роздрукованого конспекту рекомендувати студентам створювати ще й рукописний недоцільно, тому що це значно збільшує витрати їх часу й працезатрати. З іншого боку, роздача готових конспектів, на відміну від їхнього написання, не сприяє активації зорової й механічної пам'яті. Крім того, роздача готових конспектів, як і копіювання слайдів, порушують

авторське право викладача на запропонований матеріал. На жаль, у ряді випадків копійовані лекції з'являються в системі Internet без відома й згоди автора. Проте такий розв'язок нам видається оптимальним на даному етапі.

Дистанційне навчання застосовують в Україні вже 12 років, його постійно вдосконалюють. Постійно вдосконалюють також варіанти мультимедійного супроводу матеріалу. Однак виникають нові питання й проблеми, що вимагають розв'язання. Одна з основних проблем полягає в тому, що вдосконалення мультимедійного супроводу дуже значно збільшує витрати часу викладача. У тому випадку, якщо викладач веде кілька курсів, що звичайно у ЗВО, витрати часу пропорційно зростають. Крім того, у дистанційній формі навчання є проблеми технічного й організаційного характеру, одними з яких є перебої в роботі онлайн-платформ через перевантаження; відсутність необхідного програмного забезпечення в студентів, а також відсутність прямого очного контакту між тими, що навчаються, й викладачем; вимога твердої самодисципліни, мотивації. Для підвищення ефективності дистанційної освіти необхідно активізувати роботу із застосування нових методів і інструментів викладання.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗБОРУ ДАНИХ ПРО НАУКОВІ ТА МЕТОДИЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ

Костюк Є. О., Двухглавов Д.Е.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
Харків, вул. Курникова, 2, тел. 0997908347
e-mail: jekinson1999@gmail.com*

З року в рік зростає кількість різного роду звітів, довідок та іншої документації, яку кафедра або викладачі мають надавати в різні відділи свого вищого навчального закладу та в інші установи. Одним з напрямків звітування є науково-дослідницька діяльність кафедри. Під час написання звіту найбільші витрати часу приходяться на підготовку переліку наукових та методичних публікацій,

виданих за звітний період. Крім того, узагальнені відомості про публікації викладачів кафедри є частиною таких узагальнених документів як звіт про наукову роботу кафедри, ліцензійна або акредитаційна справа.

В теперішній час для підготовки звіту потрібно виконати збір інформації у всіх співробітників, узагальнити її, тому що викладачі мають спільні публікації, а потім вручну з використанням можливостей пакету MS Office підготувати звіт відповідно до встановленої форми. Це займає багато часу та людських ресурсів. Тому для подолання недоліків використання існуючої технології підготовки звітів доцільно розробити інформаційну систему, яка б зберігала всю інформацію централізовано, надавала можливість додавання даних про публікації всіма співробітниками кафедри, а також автоматизовано із зовнішніх інтернет-джерел, із вирішенням питання вилучення дублюючих даних. На основі інформації, що зберігається, у такій системі можлива реалізація зручного та швидкого пошуку відомостей про публікації за різними критеріями та автоматична генерування звітів за різними встановленими формами.

Кожна організація може зберігати необхідну інформацію на різного роду ресурсах в різних форматах. Тому дуже часто у підприємств виникає така проблема, як збір даних із декількох джерел і переміщення їх в єдине сховище даних. Тип сховища даних в цільовій та вихідній середовищах може відрізнятися, також як і формат. Іноді дані необхідно форматувати або чистити до завантаження в кінцеве розташування.

Створення та впровадження інформаційної системи для автоматизації збору та узагальнення даних про наукові та методичні публікації викладачів кафедри дозволить здійснювати постійний розподілений збір відомостей про публікації із залученням до введення відомостей всіх викладачів, забезпечить актуальність відомостей про публікації, забезпечить автоматизоване генерування звітів встановленої форми, забезпечить зменшення часу на підготовку звітів як по окремим викладачам та і в цілому за кафедру. Таким чином, застосування системи має спростити і скоротити витрати людських ресурсів на пошук та обробку інформації, що посприє збільшенню часу на творчу діяльність викладачів.

Проаналізувавши існуючі API для отримання даних було вирішено, що розробка власного веб-парсеру буде найліпшим варіантом. Так як він буде безкоштовним та буде надавати той функціонал який нам потрібен.

На рис. 1 зображено вимоги до інформаційної системи.

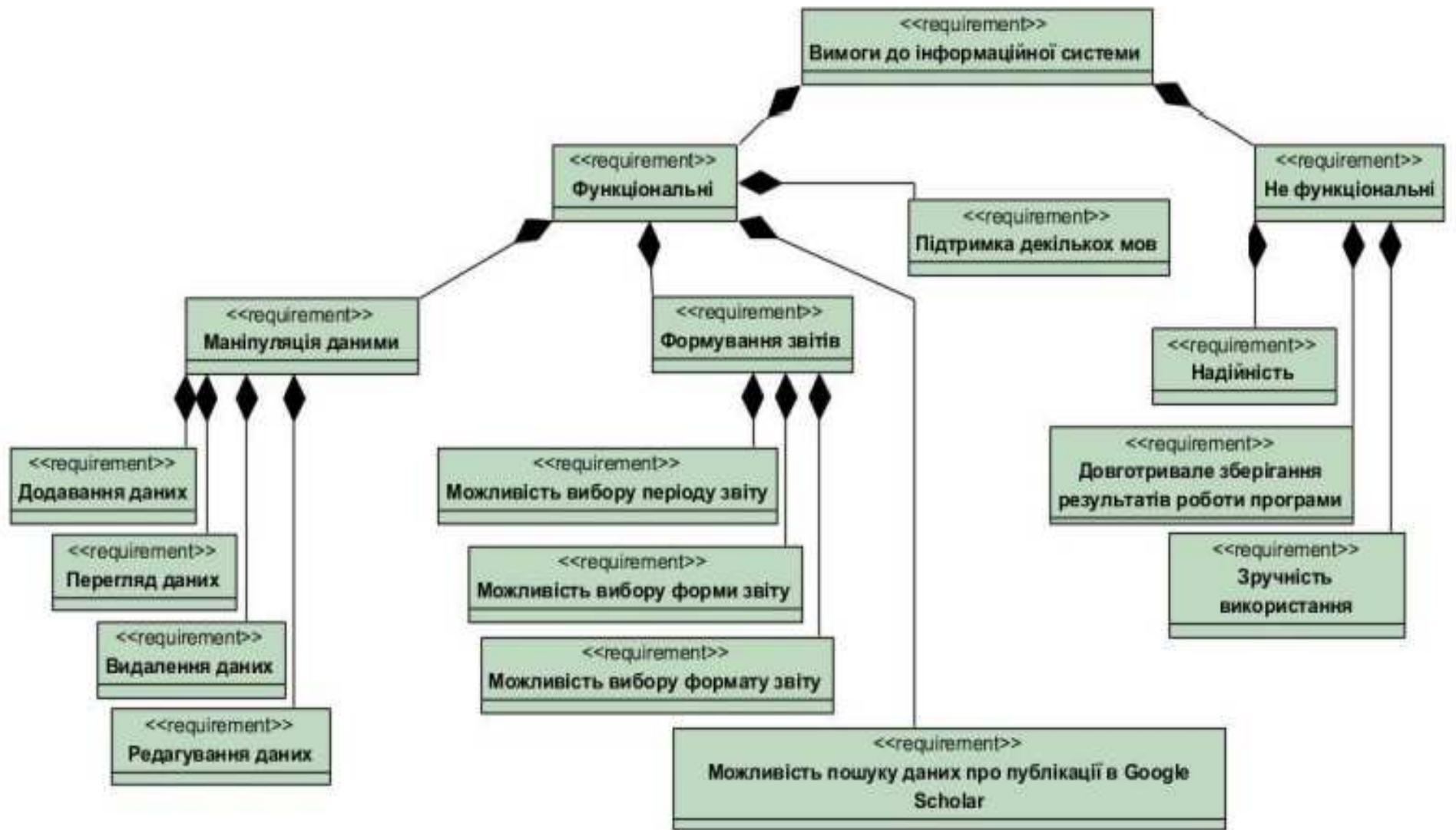

Рис. 1. Вимоги до інформаційної системи

Під «Маніпуляція даними» передбачається можливість вносити, переглядати, видаляти та редагувати такі дані як дані про викладачів кафедри; дані про наукові публікації; дані про видання; дані про видавництва; Під «Підтримкою декількох мов» передбачається робота системи на 3-х мовах, а саме на російській, українській та англійській мовах. Вимога «Формування звітів» має надавати можливість для формування кафедрального звіту та звіту з публікаціями конкретного викладача. Також передбачається можливість вибору періоду за який формувати звіт, можливість обрати форму звіту та можливість обрати формат звіту. Вимога «Надійність» передбачає поведінку додатка при настанні нештатних ситуацій. Вимога «Зручністю використання» передбачає зручність використання додатку з точки зору використання та підтримки. Вимога «Довготривале зберігання результатів роботи програми» включає в себе використання бази даних та вимоги до часу зберігання даних. Вимога «Можливість пошуку даних про публікації в Google Scholar» передбачає автоматичний пошук даних про наукові та методичні публікації викладачів кафедри в Google Scholar.

Проаналізувавши вимоги до програмного забезпечення в результаті ми маємо отримати інформаційну систему, яка буде представляти собою веб-застосування, що надає користувачеві можливість доступу до даних у базі даних і маніпуляції ними із застосування веб-інтерфейсу, тобто через браузер. Сферою застосування даного програмного забезпечення є кафедра університету, користувачами будуть викладачі кафедри, а також фахівці із спеціальною роллю – відповідальний за підготовку звіту. Інформаційна система планується до використання в повсякденній роботі працівників кафедри для скорочення часу на збереження інформації про наукові та методичні публікації. Також в майбутньому є можливість модернізувати інформаційну систему можливістю зчитування інформації про наукові публікації з різного роду файлів з внесенням цих даних до бази даних.

КОМП'ЮТЕРНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Красуля М. О.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. +38097 452 46 73,
e-mail: fiz.nua@ukr.net*

У зв'язку з об'єктивною необхідністю формування здорового способу життя підростаючої молоді у ЗВО з'явилася потреба допомогти студентам компенсувати дефіцит рухової активності на практичних заняттях з фізичного виховання, передати їм знання щодо збереження та підтримання здоров'я засобами фізичної культури та спорту, які допоможуть їм у подальшому самостійно методично правильно організувати свою оздоровчо-спортивну діяльність. Також необхідна розробка форм і способів розвитку фізкультурно-оздоровчих компетенцій студентів на основі сучасних технологій. Такі технології повинні відповідати сучасним запитам молоді та спрямовані на інновації, творчість і спільну роботу викладача і студента.

Ще кілька років тому комп'ютер та фізичне виховання здавалися несумісними поняттями. Сьогодні комп'ютеризація освіти торкнулася і дисципліни «Фізичне виховання». Комп'ютеризація фізкультурної освіти включає в себе використання комп'ютера в створенні навчально-методичних матеріалів, безпосередньо в навчальному процесі, в поза аудиторний час, а також для обліку успішності. Однак, поки що не існує методичних розробок або навчальних програм, що відображають опис та напрямки використання комп'ютерних програм у курсі «Фізичне виховання». Тим не менш, у даний час можна говорити про активне застосування електронних технологій та Інтернету в фізичному вихованні [1,2,9]. Їх широке використання дозволяє більш ефективно організувати навчальний процес, раціонально використовувати час, відведений на навчальну дисципліну.

Таким чином, на підставі аналізу та узагальнення літератури можна зробити наступні висновки [3–5,7,8]:

1. Комп'ютерні інформаційні технології у викладанні дисципліни «Фізичне виховання» розвиваються недостатньо інтенсивно в порівнянні з іншими дисциплінами, хоча це питання активно висвітлюється в різних наукових публікаціях.

2. Електронні інформаційні засоби при очному навчанні є підтримкою традиційним методам і, тільки в поєднанні з ними, сприяють підвищенню рівня навчального процесу. При цьому вони не замінюють живе спілкування з викладачем у спортивному залі.

3. Доцільним є застосування комп'ютерних технологій у викладанні фізичної культури студентам, які навчаються дистанційно або за індивідуальним графіком. Це дозволяє реалізувати вимоги теоретичного та контрольного розділів програм, а також дає можливість скласти уявлення про правильну техніку виконання тих чи інших рухових дій.

4. При розробці електронних курсів з фізичного виховання кращим є короткий виклад теоретичного матеріалу в поєднанні зі вспливаючими вікнами, що несуть більш детальну інформацію з того чи іншого питання; великий обсяг інформації для зручності вивчення бажано розбивати на блоки з невеликими тестовими завданнями в кінці теми.

5. Для підвищення ефективності сприйняття навчального матеріалу, важливе значення в електронних засобах навчання з фізичного виховання мають мультимедійні форми подання інформації, що поєднують тексти з графічними, відео та аудіо матеріалами.

Кафедра фізичного виховання та спорту Народної української академії, поряд з іншими навчальними підрозділами, бере участь у використанні електронного середовища в навчальному процесі [6]:

- Викладачами використовується такий інноваційний метод, як змішане навчання, що поєднує традиційні та електронні технології: були створені та постійно оновлюються методичні рекомендації з усіх напрямків підготовки, які є в електронному вигляді. Це дозволяє студентам освоїти всі розділи програми з фізичного виховання: теоретичний, практичний та контрольний. Крім того, студенти мають можливість дистанційно вивчати навчальні матеріали, переглядати рекомендовані сайти.

- Використання Інтернету викладачами при підготовці до занять, при виконанні наукових досліджень та розробці методичних рекомендацій.

- Розміщення матеріалів для самостійних занять на сторінці кафедри в соціальній мережі Facebook та комплексів вправ за участю студентів академії на YouTube.
- Використання платформ URAN та ZOOM при проведенні занять у дистанційному режимі.
- Студенти, що навчаються за індивідуальним графіком, отримують завдання електронною поштою (у вигляді комплексів вправ з малюнками та поясненнями), у відповідь вони надсилають відео виконаних завдань.
- Проходження студентами комп'ютерного тестування з основ здорового способу життя, розробленого викладачами кафедри фізичного виховання та інформаційних технологій.
- Розміщення актуальної інформації у внутрішньому академічному студентському середовищі TASK в папці кафедри фізичного виховання та спорту.

З урахуванням вищевикладеного очевидно, що з ціллю вдосконалення навчального процесу викладачам кафедр фізичного виховання ЗВО необхідно і в подальшому працювати в напрямку розробки та впровадження електронних засобів навчання.

Список літератури

1. Ажишпо, О. Ю., Подригало, Л. В., Шестерова, Л. Є. (2015). Застосування інформаційних технологій задля підвищення якості освіти в системі фізичного виховання і спорту. *У: Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту*. Суми: Сумський державний ун-т., с. 11–12.
2. Бочкарева, С. И., Высоцкая, Т. П. та Кокоулина, О. П. (2015). Разработка и внедрение компьютерных средств обучения в учебный процесс физического воспитания в вузе. *Экономика, статистика, образование*. № 1. с. 3–9. Available at : <https://cyberleninka.ru/article/n/razrabotka-i-vnedrenie-kompyuternyh-sredstv-obucheniya-v-uchebnyu-protsess-fizicheskogo-vozpitaniya-v-vuze>
3. Буянова, Т. В., Высоцкая, Т. П., Копылова, Н. Е. (2016). Электронные учебные пособия как средства активизации занимающихся в процессе физического воспитания. *В: Наука и образование*, с. 59–62. Available at: <https://elibrary.ru/item.asp?id=280885630>
4. e-Спорт – электронные средства обучения двигательным действиям. Available at: <https://e-sportedu.grsu.by/>
5. Камалов, Р. Р. Наговицын, Р. С. и Ипатов, И. В. (2014). Использование мобильного обучения для формирования физкультурно-оздоров-

вительной компетентности студентов в вузе. В: *Вестник Казанского технологического университета*, с. 366–374. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-mobilnogo-obucheniya-dlya-formirovaniya-fizkulturno-ozdorovitelnoy-kompetentnosti-studentov-v-vuze>

6. Красуля, М. А. (2019). Компьютерные средства обучения в учебном процессе по физическому воспитанию. В: *Smart-образование в smart-обществе: возможные пути*. Харьков: Изд-во НУА. с. 120–123.

7. Лифанов, А. Д., Финогенова, Л. А. (2015). К вопросу использования мобильных образовательных ресурсов в системе физического воспитания студентов. *Вестник спортивной науки*, с. 43–48. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-ispolzovaniya-mobilnyh-obrazovatelnyh-resursov-v-sisteme-fizicheskogo-vozpitaniya-studentov>

8. Наговицын, Р. С., Ипатов, И. В. и Липатова, И. А. (2014). Использование мобильного аудио обучения для формирования физической культуры. В: *Вестник Казанского технологического университета*, с. 359–362. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-mobilnogo-audio-obucheniya-dlya-formirovaniya-fizicheskoy-kultury>

9. Темченко, В. А. (2015). Влияние информационных технологий на физическую подготовленность студентов, занимающихся футзалом при спортивно-ориентированном физическом воспитании. В: *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків: ХДАФК, № 3(47), с. 120–124.

РОЗРОБКА МЕТОДИКО-ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НАВЧАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА СИСТЕМ УЧНІВ 5 КЛАСІВ

Курило М.В.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27,
e-mail mkurilo62@gmail.com*

Сьогодні інформатика взаємодіє майже з усіма сферами людської діяльності. І навіть у таких галузях науки, які вважають не пов'язаними з інформатикою (біологія, медицина, мовознавство тощо), впроваджуються різноманітні інформаційні системи та процеси завдяки яким зменшується навантаження на людину і надає можливість для вирішення складних завдань.

З кожним роком з'являються нові галузі науки які використовують інформаційні технології. Все це свідчить про те, що інформатика становиться галуззю з універсальною сферою застосування.

Впровадження інформаційних технологій в навчальний процес надає можливість вчителю не для лекційного вчення учнями навчального матеріалу, а на надання допомоги, підтримки та супровід учнів за навчальним матеріалом за допомогою інформаційних технологій [1]. Завдяки цьому учні одразу після вивчення теорії мають змогу виконати практичне завдання, під час якого краще усвідомлюють матеріал. Отже, ІКТ змінює взаємодію між вчителем та учнем, орієнтуючи останнього на активне засвоєння знань.

Завдання сучасного педагога - надати змогу учням на максимальну віддачу від навчання, підтримувати та консультувати учнів і підтримувати їхню зацікавленість до предмету вздовж всього навчання.

Традиційно інформатику як предмет прийнято ділити на теоретичний і прикладний. Основою для такого поділу може служити використання (або невикористання) того чи іншого розділу інформатики або інформаційних технологій у розв'язуванні задач.

На заняттях з дітьми необхідно чітко визначати шляхи використання інформаційних технологій на уроках, щоб в подальшому розробити дидактичні та методичні матеріали відповідно до розділів шкільної програми із різних предметів, а потім їх застосувати.

Використання методико-дидактичних матеріалів дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, технологізацію процесу навчання та формування навчальних компетентностей якісно нового рівня. Це також сприяє більш якісній підготовці молоді до успішного працевлаштування та подальшої освіти, яка вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять [2].

На основі аналізу педагогічної, методичної, та психологічної літератури з проблеми досліджень було встановлено, викорис-

тання інформаційних процесів для розробки та використання дидактичних та методичних матеріалів в шкільній програмі вчителем є невід'ємною складовою цілісного навчально-виховного процесу та результатів навчання [3].

Опрацьовані і розроблені матеріали можуть використовуватися викладачами і студентами педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів при підготовці і проведенні уроків з інформатики.

Список літератури

1. Впровадження елементів STEM – освіти у навчання природничо-математичних дисциплін. [Available at: http://textovod.com/3A%2F%2Fnaurok.com.ua%2Fvipuskna-robota-vprovadzhennya-elementiv-stem-osviti-u-navchannya-prirodnicho-matematichnih-192131.html&key=001dfa2ad7a32209556df98696780eed](http://textovod.com/3A%2F%2Fnaurok.com.ua%2Fvipuskna-robota-vprovadzhennya-elementiv-stem-osviti-u-navchannya-prirodnicho-matematichnih-192131.html&key=001dfa2ad7a32209556df98696780eed)

2. STEM в початковій школі. [Available at http://textovod.com/link?url=https%3A%2F%2Fnaurok.com.ua%2Fnaukova-stattya-stem-v-pochatkoviy-shkoli-66761.html&key=720352e63f90f8722612e8ada71a1ebf](http://textovod.com/link?url=https%3A%2F%2Fnaurok.com.ua%2Fnaukova-stattya-stem-v-pochatkoviy-shkoli-66761.html&key=720352e63f90f8722612e8ada71a1ebf)

3. STEM-освіта. [Available at: http://textovod.com/unique/https%3A%2F%2Fch@b`lbyCemeducation.pnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2Fsites%2F14%2F2019%2F11%2F%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F\\_5.pdf&key=f14768b3db89c6ff6d8b0d3c71508554](http://textovod.com/unique/https%3A%2F%2Fch@b`lbyCemeducation.pnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2Fsites%2F14%2F2019%2F11%2F%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_5.pdf&key=f14768b3db89c6ff6d8b0d3c71508554)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ НА ДИСТАНЦІЙНУ ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Лабенко Д.П.

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, пл.. Свободи, 6, моб. тел. 097-654-40-28,
e-mail: labenko.56@gmail.com*

Пандемія COVID-19 внесла корективи у всі сфери діяльності, в тому числі і в систему вищої освіти України. Весною 2020 року майже всі ЗВО в Україні перейшли на дистанційне навчання. Перехід від очних (аудиторних) занять на обов'язкове дистанційне навчання став випробуванням для всієї системи освіти України, а не тільки вищої освіти. Але чи можна це називати повноцінним дистанційним навчанням?

На інформаційно-аналітичному порталі про вищу освіту в Україні та за кордоном дане наступне визначення «**Дистанційне навчання** — це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі» (<http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro>).

Насправді, вища освіта в Україні вже давно перебувала в перехідному періоді на шляху до впровадження різних форм навчання (очного, дистанційного, змішаного тощо). Це стало актуальним тоді, коли почалися інтеграція вищої освіти в Україні до Європейського простору вищої освіти та впровадження програми академічної мобільності.

Чисто теоретично дуже легко перейти на різні режими: для цього необхідно або збільшити, або зменшити offline і online складові навчального процесу і вибрати необхідні види навчання відповідно до потреб і можливостей ЗВО.

Але, особиста звичка багатьох НПП та студентів дотримуватися надійної і відпрацьованої десятиліттями схеми аудиторних занять гальмувало розвиток навичок проведення навчального процесу в режимі online. Більше того, на практиці це було більш розвинене на папері, в наукових розробках, директивах та звітах ЗВО.

В умовах пандемії «Положення про оновлені умови організації дистанційного навчання» з'явилося лише з 16 жовтня 2020 року – через півтора місяця після початку навчання. Правда потрібно відзначити, що це положення існувало ще з 2013 року та містило у собі загальні рекомендації щодо організації, забезпечення та технологій дистанційного навчання. Наказом МОН України від 8.09.2020 № 1115 були додані лише деякі зміни, які стосувалися організації дистанційного навчання у різних навчальних закладах. Однак інших суттєвих змін положення не містило.

До моменту оголошення карантину у 2020 році (початку дистанційного навчання) заняття проводились в очному режимі і студенти були ознайомлені зі структурою курсу та головними етапами його проходження. Після оголошення карантину дуже важливим кроком стало встановлення чітких правил в нових умовах, які по-

легшували б взаємодію між викладачем та студентами та між самими студентами під час здійснення навчального процесу offline. Потрібно було зробити наступне (далеко не повний перелік):

- уточнити розклад занять (внести корективи до діючого розкладу з урахуванням технічних можливостей ЗВО);
- визначити стратегію проведення online заняття (лекції, практичного чи лабораторного заняття, семінару тощо) та вибрати платформу для дистанційної роботи (Zoom, Google Meet, Google Classroom тощо);
- установити форму зворотного зв'язку (електронна пошта, телефонний зв'язок, соціальні мережі, електронний журнал тощо);
- визначитись з методикою оцінювання різних типів завдань, можливість отримати додаткових балів, покращення оцінок тощо;
- що робити студенту (викладачу) при неможливості вийти на зв'язок за затвердженим розкладом;
- встановити терміни виконання завдань та дотримання принципів академічної доброчесності в умовах дистанційної роботи.

Ще одним важливим кроком у процесі дистанційного навчання, який необхідно було зробити, це визначення можливості розвитку автономності та відповідальності у діяльності як НПП, так і студентів (здатності самостійно виконувати поставлені завдання, розв'язувати проблеми, що виникають та нести відповідальність за результати своєї діяльності). Доводиться визнати, що, на превеликий жаль, це зробити не завжди вдалося. У великих академічних групах студентів на технічних спеціальностях (і не тільки), які вивчають дисципліну дві години на тиждень, якість викладацького контролю значно знизилася в умовах карантину та обмеженні у часі. НПП змушені були вносити до організаційної моделі заняття нові елементи, які б посилили відношення до навчання та розвиток навичок самооцінки у студентів.

Під час проведення дистанційних занять в період карантину багато питань виникало до таких важливих речей як: забезпечення НПП та студентів технічними засобами для віддаленого навчання; дотримання принципів академічної доброчесності та ступінь самостійності виконання завдань студентами; якість поданого матеріалу з боку НПП; об'єктивність оцінювання тощо.

На превеликий жаль Україна виявилася технічно не готовою до дистанційного навчання. Студенти, які проживають в невеликих містечках та селах дуже часто залишались без послуги Internet через технічні проблеми (чи він взагалі відсутній), що вплинуло негативно на їх успішність та психоемоційний стан. Таким студентам потрібно було якимось чином надати додатковий термін для виконання завдань, проведення консультацій, отримання матеріалу тощо. Але головної проблеми – неспроможність повноцінно навчатись дистанційно через неякісне технічне забезпечення (або його відсутність), це не вирішувало.

Особливим стало питання академічної доброчесності. Використання послуг сторонніх осіб до виконання завдань, складання письмових тестів практично зводить на нівець зусилля НПП щодо об'єктивності оцінки успіхів студента у вивченні тієї чи іншої дисципліни. Досвід проведення контрольних заходів у дистанційному курсі з дисципліни «Пакети прикладного програмування» та «Інформаційні технології» показує, що одним із дієвих шляхів до об'єктивного оцінювання рівня знань студента є проведення письмових контрольних робіт у реальному часі одночасно для всієї групи з обов'язковою зоровою ідентифікацією всіх її членів та обмеженням у часі. Усне індивідуальне опитування із заздалегідь розробленими питаннями відкритого типу, які потребують наявності знань з вивченого курсу та спрямовані на розвиток критичного мислення студента також дали позитивні результати.

Об'єктивність оцінювання залежить, безумовно, від чітко визначених критеріїв доведених до студентів перед початком дистанційного курсу, а також особистісних рис НПП, таких як: справедливість, вимогливість, доброзичливість.

Ведучи мову про особистісне відношення НПП до дистанційного навчання в період карантину необхідно врахувати два етапи його становлення.

По-перше, перехід на дистанційну форму навчання розглядався як тимчасовий захід на період визначений період. Його можна назвати тимчасовим періодом (тимчасової незручності) та очікування на повернення до очної форми навчання. Це зіграло негативну роль для багатьох НПП, які надсилали студентам завдання на найближчий тиждень без деталізації етапів його виконання та спе-

цифіку контролю й об'єктивного оцінювання виконаної роботи. Результатом такої практики було надмірне навантаження на НПП і студентів та низький рівень продуктивності навчального процесу. Надання студентам можливості проходити online курси з використанням безкоштовних платформ виявилось більш ефективним.

По-друге, вибір, використання та розвиток організаційних моделей та відповідних стратегій проведення усіх видів дистанційних занять. Для НПП організовувались лекції та семінари, що полегшувало адаптацію до нового режиму навчального процесу. На кафедрах обговорювались стратегії викладання online та пропонувались найефективніші. Проблемою також була нестача експертних знань та методик створення й використання дистанційних курсів у навчальному процесі на основі сучасних педагогічних, інформаційних і комунікаційних технологій. Зараз у кожному ЗВО це питання ефективно вирішується провідними викладачами та розробниками дистанційного навчання. Розроблені матеріали (на основі досвіду) повинні кожному НПП надати змогу професійно оволодіти всіма сучасними інноваційними технологіями проведення дистанційного навчання.

Відчуття відповідальності за низьку продуктивність навчального процесу при дистанційній формі навчання психологічно виснажує та не задовольняє не тільки НПП, а й самих студентів. Тому першочерговим завданням на сьогодні є зміна ставлення до очікуваних результатів навчання. Розробляючи та надсилаючи матеріал для самостійного опрацювання студентами, НПП бажано розділяти його на обов'язковий та додатковий і надавати студентам прості та чіткі завдання, які не потребують занадто довгого часу для виконання та зацікавляють студента.

Надмірне навчальне навантаження студента, його неспроможність виконати завдання самостійно призводить до плагіату та негативних змін у психоемоційному стані, депресій у поведінці, втрати мотивації та негативних результатів у навчанні.

Сьогодні студенти та НПП достатньо вільно себе відчують у сучасному інформаційному інтернет-просторі. Дистанційне навчання стає популярною технологією в період вимушеного карантину за умов використання технічних засобів (наприклад, Google сервісів, таких як Google Classroom, Google Meet, Zoom тощо). Це

дозволяє ефективно використовувати комунікативні методи навчання: аналіз конкретних ситуацій; групова робота над задачею (проблемою), проведення ділових ігор тощо.

Використання електронної пошти, програм для соціальних повідомлень Telegram та Viber, а також платформи сервісів відеоконференцій Zoom та Google Meet дозволили викладачам і студентам успішно проводити заняття в дистанційному режимі в період карантину.

Висновки.

Запровадження карантину змінило життя кожного, та особливо вплинуло на усі заклади освіти (в тому числі і ЗВО), змусивши пристосовуватись до нових умов надання освітніх послуг. Та все ж, питання дистанційного навчання в умовах пандемії коронавірусу залишається, як ніколи, актуальним.

Досвід впровадження форми дистанційного навчання в період карантину у ЗВО України можна вважати ефективною формою навчання та подальшого функціонування в моделі змішаного навчання. Для його успішного та ефективного впровадження необхідно:

- МОН України сформував єдиний підхід (стратегію) ЗВО до формування організаційної моделі дистанційного навчання;
- покращити стан Internet покриття та Internet мереж на території України;
- забезпечити безкоштовною єдиною доступною платформою для впровадження дистанційної форми навчання усі ЗВО;
- сприяти взаємодопомозі та співробітництву серед науковців, НПП і студентів щодо подальшого забезпечення потреб дистанційного навчання.

Це забезпечить впровадження та подальший розвиток індивідуальної траєкторії навчання для усіх студентів, в тому числі і з особливими потребами.

Тут розглянуті тільки деякі проблеми впровадження дистанційного навчання з початком пандемії. Потребують аналізу ще цілий ряд напрямків удосконалення дистанційної (а також змішаної) форми навчання.

РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ МОДЕЛЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ РЯТУВАЛЬНИКІВ

Львівін Д.А., Стрілець В.М.

*Національний університет цивільного захисту України,
Харків, вул. Чернишевського, 94,
тел. (8 057) 707-34-57,
e-mail: strelec@nuczu.edu.ua*

Постановка проблеми. Як в нашій країні, так і за кордоном накопичено величезний досвід щодо попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (НС). Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що вимагає скорочення часу проведення аварійно-рятувальних робіт за рахунок підвищення ефективності проведення аварійно-рятувальних робіт. При цьому важливою та нерозв'язаною частиною проблеми є відсутність науково-методичного апарату обґрунтування пропозицій щодо підготовки особового складу ДСНС України до процесу ліквідації НС за результатами аналізу багатofакторних імітаційних моделей діяльності особового складу.

Виклад основного матеріалу. В доповіді показано, що для цього необхідно розв'язати наступні часткові наукові задачі:

- розробити багатofакторну математичну модель конкретного варіанту проведення аварійно-рятувальних робіт та методика скорочення часу ліквідації НС на її основі;
- перевірити достовірність розробленої багатofакторної математичної моделі проведення аварійно-рятувальних робіт;
- оцінити ефективність застосування методики скорочення часу ліквідації НС шляхом обґрунтування пропозицій за результатами аналізу багатofакторної математичної моделі діяльності особового складу оперативно-рятувальних підрозділів;
- розробити пропозиції щодо впровадження розроблених математичної моделі та методики.

Результати проведених досліджень показали, що математичну модель підводного розмінування можна представити у вигляді, зображеному на рис. 1, де перша аналітична залежність уявляє собою функціонал X у вигляді надмножини системи «НС – рятувальник – технічні засоби проведення аварійно-рятувальних робіт» в цілому, який описує процес ліквідації НС оперативно-рятувальним підрозділом; друга – функціонал, який описує аварійно-рятувальні роботи у вигляді відповідної трифакторної поліноміальної моделі;

третя дозволяє уявити цей функціонал як сукупність однофакторних моделей в кодованих перемінних; четверта забезпечує отримання вагових коефіцієнтів при вирішенні багатфакторного завдання визначення оперативно-технічних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності рятувальників.

$$\left\{ \begin{array}{l} X = X_{BC} \cup X_{CЗПР} \cup X_C; \\ Y = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3 + a_{11}X_1^2 + a_{11}X_1^2 + a_{33}X_3^2 + \\ + a_{12}X_1X_2 + a_{13}X_1X_3 + a_{23}X_2X_3; \\ y = f_i(x_i); \\ (x_{\min,0,\max}^{(1)} \geq x_{\min,0,\max}^{(2)} \geq x_{\min,0,\max}^{(3)}) = \text{rang} \left\{ \begin{array}{l} b_{y_{\min,0,(\max)}(x_1)} \\ b_{y_{\min,0,(\max)}(x_2)} \\ b_{y_{\min,0,(\max)}(x_3)} \end{array} \right\}. \end{array} \right.$$

У відповідності до розробленої математичної моделі методика скорочення часу ліквідації НС представляє собою сукупність наступних послідовних дій: - вибір варіантів оперативної діяльності особового складу рятувальників під час ліквідації визначеної НС; - їх експертна оцінка у відповідності до плану 3x3x2 з урахуванням факторів, які характеризують рівень підготовленості особового складу, умови, в яких вони працюють, а також оснащення; - отримання трифакторних поліноміальних моделей та перевірку їх достовірності; - перехід до поліноміальних моделей в нормованих перемінних, їх аналіз та спрощення з подальшим ранжуванням факторів в центрі факторного простору та на його краях; - експертне обґрунтування рекомендацій для впровадження; - вибір і реалізація оперативно-технічних рекомендацій.

В доповіді наводяться приклади отримання багатфакторних моделей ліквідації НС терористичного характеру на об'єктах критичної інфраструктури. Перевірку достовірності отриманих математичних моделей була здійснена шляхом порівняння результатів експериментальних досліджень, які були отримані під час проведення відповідних тактико-спеціальних навчань, з розрахунковими. В усіх випадках результати математичних моделей уклалися в довірчі інтервали, розраховані з надійністю 0,95 за критерієм Стюдента.

Аналіз усіх отриманих математичних моделей показав: слід очікувати, що підвищення рівня підготовленості більш сильно буде

проявляться у рятувальників з первинним рівнем, підвищену увагу потрібно звернути на підготовку особового складу оперативно-рятувальних підрозділів до роботи в складних умовах та на планування відповідних видів оперативної діяльності. Крім цього, відмічена необхідність у застосуванні новітніх технічних рішень.

Висновки та напрямки подальших досліджень.

1. Використання інформаційних технологій дозволяє отримати кількісні оцінки, у відповідності до яких можна обґрунтовано визначити напрямки підготовки особового складу рятувальних підрозділів.

2. Показано, що основну увагу необхідно приділити підготовці до роботи в складних умовах, а також освоєнню нової техніки.

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Лобойченко В.М.¹, Малько О.Д.¹, Закоморна К.О.²

¹Національний університет цивільного захисту України,
Харків, вул. Чернишевська, 94, тел. (8 057) 707-34-57,
e-mail: loboichenko@nuczu.edu.ua, malko_ad@ukr.net

²Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Харків,
вул. Пушкінська, 77, тел. (8) 099 015-30-99,
e-mail: zakomornay@ukr.net

Сучасний світ змінюється дуже швидкими темпами. Поява нових галузей народного господарства та розвиток існуючих, нові виклики людству різного характеру спонукають шукати не тільки додаткові механізми, технології та засоби для застосування, але й фахівців відповідного рівня. Як наслідок, сучасний викладач вищої школи повинен не лише розумітись на фахових дисциплінах, що він викладає [1], але й мати значну освіченість в широкому колі супутніх питань. Ці питання включають знання як у суміжних дисциплінах та галузях знань [2], так й орієнтацію у низці інших напрямків, що формують індивідуальну траєкторію розвитку викладача.

В умовах бурхливого розвитку цифрових технологій професійне зростання спеціаліста, і викладача в тому числі, не можливе без вміння використовувати окремі види програмного забезпечення, пакетів прикладних програм, спеціальних додатків до засобів зв'язку тощо.

Отримані знання надалі дають змогу впроваджувати в освітній процес додаткові, нові підходи до викладання дисциплін, що також забезпечує якісне засвоєння матеріалу здобувачами. Вони також дозволяють осучаснювати наповнення дисциплін та дають можливість більш ефективного використання отриманих знань та навичок в подальшій діяльності майбутнього фахівця. Саме тому дослідження можливостей сучасних інформаційних технологій для їх застосування в навчальному процесі вищих навчальних закладів є актуальним.

Для широкого кола користувачів в першу чергу важливими є прикладні аспекти інформаційних технологій. Так, для викладача превалюючими є можливість їх використовувати як в особистій професійній діяльності, так і безпосередньо в предметній області. Додатковим чинником, що підкреслив необхідність застосування сучасних інформаційних технологій в освітній діяльності, стали карантинні обмеження внаслідок пандемії COVID-19 [3].

Так, до сучасних інформаційно-технологічних засобів проведення освітньої діяльності можна на сьогодні віднести навчання у віддаленому форматі, з використанням сервісів відео- та аудіозв'язку, як індивідуально, так і в режимі «конференція».

Застосування інтерактивних засобів дозволяє також в аудиторії продемонструвати здобувачам відео-, фото-, аудіоматеріали як елемент освітнього процесу. При цьому наявність інтернет-зв'язку дає можливість як в аудиторії, так і в дистанційному форматі в режимі «on-line» отримати відповіді при реалізації різних видів опитувань.

Окремі програми дозволяють забезпечити контроль знань здобувачів - від простого формування тесту-опитування до створення багаторівневого завдання з різними варіантами складності.

Об'єднання вищезазначених підходів реалізовано в ще одному варіанті роботи із здобувачами, що поширюється останнім часом, а саме - безпосередньо організація освітньої діяльності в програмному середовищі, із створенням власних кабінетів, акаунтів тощо, формуванням пакету інформаційного забезпечення дисципліни та контролем різних видів діяльності здобувача.

Друга група інформаційно-технологічних підходів, що може використовуватись в професійній діяльності викладача, стосується, зазвичай окремих дисциплін або окремого блоку дисциплін і пов'язана, безпосередньо із матеріалом, що викладається. В цій групі зазвичай, розглядаються пакети програм, програмні оболонки, інформаційні технології тощо, які спеціалізуються на предметі викладання. Сюди можна віднести обчислювальні програми (статистичні, для визначення параметрів об'єкту та ін.); пакети, пов'язані з побудовою математичних чи просторових моделей; візуально-числові інтерактивні мапи; програми-симулятори тощо. Оскільки більшість сучасного обладнання та приладів на сьогодні має своє програмне забезпечення, то в межах дисциплін доцільно вивчати також його особливості та відповідно, використання цих приладів.

Одним із чинників якісної підготовки здобувача є вміння використовувати в роботі різні підходи та засоби, відповідно, в процесі навчання здобувачеві необхідно надавати знання щодо декількох варіантів інформаційно-технологічних продуктів та особливостей їх застосування. Зокрема, важливими характеристиками при цьому виступає доступність цих продуктів, вартість, технічні вимоги для використання, зручність тощо.

Як важливий елемент інформаційно-технічного забезпечення дисциплін слід зазначити безпечність його використання як для користувача (наприклад, ліцензованість продукту) так і для іншого програмного забезпечення, що він застосовує.

Також необхідно прийняти до уваги, що в умовах глобалізації значна увага приділяється інформаційно-технічному забезпеченню, яке може інтегруватись в інші програмні продукти чи сполучатись з ними. В свою чергу, це накладає певні обмеження на застосовувані продукти.

Таким чином, сучасні інформаційно-технологічні підходи є інструментом, що дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу, але при цьому головними вимогами є вміння використовувати зазначені підходи (засоби, методи, програми тощо) викладачем та здобувачами вищої освіти, що, кінець-кінцем, зупиняє вибір на зручних та доступних спеціалізованих інформаційних продуктах з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, які призначені для виконання покладених завдань в межах професійної діяльності.

Список літератури

1. Древаль, Ю. Д. (2019). *Уніфікація науково-методичного забезпечення питань цивільного захисту здобувачів вищої освіти юридичних спеціальностей закладів вищої освіти України*. Харків: НУЦЗ України, НЮУ ім. Я. Мудрого, ФОП Бровін О. В., 244 с.

2. Лобойченко, В. М., Малько, О. Д. (2019). Деякі аспекти державного управління екологічною безпекою у сфері цивільного захисту. У: *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта*, Харків: Видавництво НУЦЗУ, с. 138–140.

3. Малько, О. Д., Шароватова, О. П. (2020). Використання відкритих освітніх ресурсів і цифрового освітнього середовища в умовах пандемії. У: *Программа и материалы XXII межвузовской научно-практической конференции*. Харьков: Видавництво НУА, с. 42–44.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Малько О.Д.¹, Лобойченко В.М.¹, Закоморна К.О.²

¹Національний університет цивільного захисту України,
м. Харків, вул. Чернишевська, буд. 94, тел. 707-34-57
e-mail: malko_ad@ukr.net

²Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, вул. Пушкінська, буд. 77, тел: 0990153099
E-mail: zakomornay@ukr.net

Пандемія Covid-19 триває вже другий рік і за таких умов освітній процес у закладах вищої освіти (далі по тексту –ЗВО) в Україні має свої особливості. Наказом Міністерства освіти України №406 від 16.03.2020 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» визначено, що керівникам установ і закладів освіти, у тому числі і вищої, необхідно забезпечити: виконання освітніх програм закладів освіти, зокрема шляхом організації освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання.

Заклади вищої освіти вимушені були перейти на дистанційні форми організації навчального процесу за короткий термін, екстрений перехід ЗВО на дистанційне, а потім на змішане навчання, у зв'язку з пандемією COVID-19, виявив низку проблемних питань, які суттєво впливають на якість освітнього процесу, одним із яких стала неготовність ЗВО до різкого переходу на дистанційне та змішане навчання. Однак, як показує аналіз діяльності ЗВО в умовах пандемії, до цього часу не проведено такої оцінки готовності українських закладів вищої освіти, їх науково-педагогічного складу та здобувачів вищої освіти до роботи в умовах дистанційного або змішаного навчання, зокрема рівня цифрової грамотності й забезпеченості учасників освітнього процесу якісним інтернетом. Також, незважаючи на гальну необхідність, до цього часу не відбулося загального дослідження набутого рівня знань, умінь та компетенцій здобувачів вищої освіти в умовах пандемії, і поки що немає офіційної інформації, що його заплановано

5. Як показує практика, під час дистанційного навчання, у більшості ЗВО, навчальний процес організується таким чином, що навчальний процес базується переважно на самостійному навчанні здобувача. При цьому він часто зовсім відділений від викладача в просторі або в часі, а їх взаємодія здійснюється на основі педагогічно організованих інформаційних технологій, перш за все з використанням інформаційних комунікацій. У процесі термінової організації онлайн-навчання стала очевидною проблема неузгодженості взаємодії між учасниками освітнього процесу, для того щоб зберегти можливості освітнього процесу та контролю за його проведенням, як це було у часи до початку пандемії. При цьому, для розгортання процесу онлайн-навчання та набуття навичок його використання важливо забезпечення науко-педагогічних працівників програмними та технічними засобами та їх готовності працювати із таким інструментарієм. Більш того, для розвитку дистанційного навчання потрібні значні обсяги інвестицій, які дозволять придбати необхідне обладнання, а також навчати не тільки науково-педагогічний склад, а й адміністративний персонал і технічних фахівців.

6. Серед простих і відносно доступних інструментів для створення освітнього простору дистанційного навчання, існують такі сервіси як ZOOM. Для більш повного структурування навчального процесу онлайн на допомогу прийшли системи забезпечення дистанційного/змішаного навчання (наприклад, Moodle, Google

Classroom, Microsoft Teams), які дозволяють гнучко здійснювати доведення навчальної інформації до здобувачів та прозоро проводити контроль їх знань. Разом з тим, за умов, коли вищі навчальні заклади використовують різні моделі, технології та форми організації й використання освітніх контентів, ускладняється обмін позитивними результатами і досягненнями у зазначеній сфері.

7. Багато зусиль науково-педагогічних працівників витрачається на створення, пошук, оновлення навчальних матеріалів, їх адаптацію до потреб освітнього процесу. При цьому, необхідно мати додаткові ресурси часу на підготовку навчального матеріалу і профільних спеціалістів для його періодичної технічної підтримки й оновлення. Тому необхідною умовою розгортання систем дистанційної освіти в закладах вищої освіти є упорядкування планування навчального процесу і організація проведення фахівцями тренінгів з викладачами, з метою удосконалення їх роботи з засобами дистанційного навчання.

Проблемним питанням проведення дистанційного навчання є недооцінка можливостей такого навчання викладачами старших вікових груп. Більшість таких викладачів вважають дистанційну освіту неповноцінною, так як під час дистанційного складання тесту або екзамену неможливо відстежити дії здобувача вищої освіти. Дуже складно об'єктивно дати оцінку знань людині, яка під час контрольних заходів може використовувати інтернет, навчальні матеріали, допомогу третьої особи. Труднощами реалізації функції контролю за якістю засвоєння знань здобувачів вищої освіти у системі дистанційного навчання є відсутність їх надійної аутентифікації на контрольних заходах. Незважаючи на те, що ця проблема вирішується, наприклад, застосуванням веб-камери, вона є суттєвим гальмівним фактором.

.Актуальними питаннями організації дистанційного і змішаного навчання є моніторинг і унормування навантаження викладачів і здобувачів вищої освіти під час використання комп'ютерної техніки. Так, необхідно провести корекцію робочих навчальних планів і програм навчальних дисциплін, з огляду на адаптацію до дистанційного і змішаного навчання. Також, слід переглянути зміст практичних і лабораторних завдань на відповідність умовам їх виконання і перевірки. Окрім того, бажано встановлення часових обмежень на роботу з комп'ютером для викладачів і здобувачів вищої освіти. Так, відповідно до Державних санітарних норм і правил

ДСанПіН 3.3.2.007-98, за умов використання комп'ютерної техніки, необхідно встановлювати перерви для відпочинку працівників (окрім обідньої), як правило, тривалістю 10-15 хвилин раз на годину або дві залежно від складності роботи. У будь-якому випадку необхідно передбачити, щоб час безперервної роботи з комп'ютером був не більше ніж 4 години..

8. Для здобувачів вищої освіти важливо провести розподіл завдань на синхронні (у режимі реального часу на зустрічах у Zoom, MS Teams, Google Meet та ін.) й асинхронні (домашні завдання), надання чітких інструкцій для їхнього виконання, підбір відповідних онлайн-інструментів тощо. Особливо це актуально для ЗВО, в яких навчаються студенти і курсанти - одні на онлайн, а інші на оффлайн навчанні.

9. Не варто забувати і про сприяння принципам і забезпеченню академічної доброчесності. Міністерство освіти і науки видало «Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої і вищої освіти», де, серед іншого, розглянуто способи запобігання плагіату у студентських роботах. Серед дієвих способів: урізноманітнення завдань (аудіо, відео, текстові, презентації тощо), обмеження часу на виконання завдання, використання інструментів платформ для дистанційної освіти наприклад, випадковий порядок тестових питань і варіантів відповідей на них) та інші.

10. Важливою особливістю дистанційного навчання можна вважати наявність у здобувача вищої освіти здатності до самоосвіти і вищої, ніж при очній формі навчання, мотивації до навчання. Зважаючи на те, що зараз не всі здобувачі мають таку мотивацію і можуть бути самосвідомими, а відсутність очного спілкування викладача і здобувача не дозволяє об'єктивно здійснювати контроль за результатами їх навчання. Тому, як показує вже накопичена практика, у сучасних умовах, найбільш придатною моделлю організації освітнього процесу для ЗВО, є інтеграція дистанційних і змішаних форм навчання.

11. Отже, запровадження дистанційного і змішаного навчання в освітній процес ЗВО є складним процесом, який пов'язаний з необхідністю вирішення низки проблемних питань. До таких питань відносяться: забезпечення науко-педагогічних працівників програмними та технічними засобами та їх готовності працювати із

таким інструментарієм, обмін позитивними результатами і досягненнями у зазначеній сфері, упорядкування дистанційного навчання та його інтеграція зі змішаним тощо.

Список літератури

1. Назаренко, О., Поліщук, Ю. (2021) *Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році: аналіз проблем і наслідків*. Available at: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-v-umovah-pandemiyi-analiz-problem-i-naslidkiv/>.

2. Мельник, Ю. В., Бороденко, Н. Д. та Богданова Н. В. (2017). *Деякі проблеми організації дистанційного навчання в ВНЗ*. Available at: <http://2017.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=114>

3. Малько, О. Д., Цимбал, Б. М. (2020). Технології навчання у цифровому освітньому середовищі в умовах ускладнення епідемічної ситуації. У: *Програма і матеріали ХХІІ міжвузовської научно-практичної конференції*. Харків: НУА, с.44–47.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ПРИЧИНЫ И МЕТОДЫ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ

Поморцева Е. Е.

*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А. Н. Бекетова
г. Харьков, ул. Маршала Бажанова, 17,
e-mail: elenapomor7@gmail.com, info@kaf-gis.kh.ua*

Дистанционное обучение (ДО) – это образование, получаемое посредством Интернет-технологий, когда студенты удалены от преподавателя и не имеют возможности заниматься в учебных классах, но, в то же время могут в любой момент поддерживать диалог с преподавателем с помощью средств телекоммуникации. Основу образовательного процесса при ДО составляет целенаправленная и контролируемая интенсивная самостоятельная работа обучающегося, который может учиться в удобном для себя месте, имея при себе комплект специальных средств обучения и согласованную возможность контакта с преподавателем по телефону, электронной почте, с помощью специальных образовательных платформ.

Для повышения эффективности такого обучения желательно использовать максимально активные формы и методы [1]. При таком виде обучения перед педагогом стоит задача с целью корректировки учебного процесса выявить уровень полученных знаний в ходе коллективной или индивидуальной беседы с группой обучающихся. Успех возможен при условии, что обучаемый и обучающийся готовы к взаимодействию в новой среде, а также предоставление педагогу возможности самому решать, как выстроить систему преподавания, сделать работу более творческой и более свободной [2].

Перед педагогом встаёт целый ряд задач, связанных с выполнением различных функций: кроме выполнения своей прямой обязанности по проведению учебных занятий, он должен уметь не только организовать весь процесс обучения, включая и процедуру самостоятельного овладения студентами учебным курсом, а также отбор новых ресурсов и знаний в каждой отдельной области, также суметь спрогнозировать и быть готовым к решению возможных психологических и физических затруднений, связанных с отсутствием времени на обратную связь со студентами.

В условиях угрозы распространения коронавирусной инфекции большинство университетов и колледжей по рекомендации Министерства образования и науки Украины приняли решение о переходе на дистанционное обучение. В связи с этим все очные занятия, включая лекционные, практические и даже лабораторные, были перенесены в онлайн-среду. Преподаватели вынуждены были организовывать учебный процесс посредством дистанционных технологий обучения на основе различных способов доставки электронного контента и доступных инструментов коммуникации обучающихся и преподавателей. Такой резкий переход на дистанционную форму обучения – мера вынужденная и экстренная, не все университеты были готовы к этой кардинальной перестройке учебного процесса исходя из объективно разного уровня развитости информационной инфраструктуры, обеспеченности дисциплин электронными образовательными ресурсами и готовности преподавателей к использованию цифровых платформ и сервисов в образовательном процессе. Безусловно, стрессовая для всех участников ситуация не может не сказаться на отношении к онлайн-обучению и другим дистанционным образовательным технологиям.

На наш взгляд основные характеристики, которые необходимо учитывать при проектировании дистанционного курса, следующие:

- модель обучения (электронное, смешанное, с различным соотношением очного и онлайн-форматов);
- темп освоения;
- количество обучающихся;
- педагогическая технология (объясняющий курс, практико-ориентированный, исследовательский);
- цель оценивания в курсе (определение степени готовности обучающегося к новому материалу, организация адаптивного обучения, диагностика достигнутых результатов обучения, накопительная система оценок);
- роль преподавателя (активное взаимодействие со студентами онлайн, незначительное онлайн-присутствие, отсутствие преподавателя в онлайн-среде);
- роль студента (читает и слушает; решает задачи и отвечает на вопросы, активное экспериментирование через симуляторы и другие инструменты, взаимодействие с другими обучающимися);
- синхронизация взаимодействия (только асинхронное, только синхронное, смешанный формат взаимодействия);
- обратная связь (автоматизированная со стороны системы, от преподавателя, от других обучающихся).

Все эти параметры сильно влияют на дизайн онлайн-курса: на формы представления контента, на выбор контрольно-измерительных инструментов, на использование тех или иных сервисов коммуникации и проведения процедуры итоговой аттестации по курсу. Правильно подобранные материалы курса, исходя из целей и задач обучения и характеристик учебного процесса в онлайн-среде, обеспечат обучающимся образовательный результат, а преподавателю – положительную обратную связь.

Такой подход подразумевает, что онлайн-обучение – это прежде всего когнитивный и социальный процесс, а не просто процесс передачи информации посредством Интернет. В нынешней ситуации, когда переход на онлайн-обучение осуществляется в кратчайшие сроки, все эти условия должны быть созданы заранее, а преподаватели должны иметь опыт использования инструментов онлайн-обучения и сервисов поддержки обучающихся.

Практика показывает, что на разработку онлайн-курса уходит в среднем 6–9 месяцев, а навыки работы преподавателя на онлайн-платформе формируются в течение первых двух запусков курса. Так что не стоит ожидать высоких результатов, даже если самый продвинутый в плане цифровых компетенций преподаватель делает все возможное для переноса занятий в онлайн-среду: запишет несколько онлайн-лекций, выложит текстовые материалы и загрузит тесты на платформу – чуда не произойдет.

Электронный контент, созданный для решения сиюминутных проблем, следует отличать от полноценных онлайн-курсов, предполагающих создание гибкой интерактивной онлайн-среды для контролируемого освоения знаний и навыков обучающимися. Основной идеей методик ДО является создание особой учебной информационной среды, которая даёт уникальные возможности для получения знаний в форме, удобной для обучаемого [3].

Практика показала, что полное отдаление студента от преподавателя значительно снижает познавательную деятельность и оказывает отрицательное воздействие на конечный итог всего учебно-воспитательного процесса. Т.е. обучение только при режиме онлайн, без непосредственного участия в контроле преподавателя за процессом получения знаний, при отсутствии элементов обучения в режиме реального времени, влечёт невозможность полноценного получения знаний студентами.

Но несмотря на это, в будущем наше образование будет скорее всего приоритетно дистанционным, хотя и традиционное образование нельзя отбрасывать. Дистанционное образование – это особая форма обучения, сочетающая элементы очного и заочного обучения в различных комбинациях на основе современных информационных технологий.

Список литературы

1. Куклев, В. А. (2009). Электронное обучение с помощью мобильных устройств в любое время и в любом месте. Ульяновск: УлГТУ, 356 с.
2. Поморцева, Е. Е., Маслий, Л. А., Конь, Д. А. и Сальников, М. В. (2016). Особенности изучения геоинформационных систем в высшей школе. *Системы обробки інформації*, № 2, с. 220–226.
3. Куклев, В. А. (2006). *Методология мобильного обучения*. Ульяновск: УлГТУ, 254 с.

ЭКСПЕРТНЫЕ ОЦЕНКИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Радченко И. В.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтовська, 27,
e-mail mkurilo62@gmail.com*

Методы экспертных оценок – это методы организации работы со специалистами-экспертами и обработки мнений экспертов. Выделяют индивидуальные и коллективные оценки. Для получения коллективной экспертной оценки экспертов собирают вместе, они обсуждают данную проблему, высказывают свое мнение, затем путем обсуждения отбрасываются неверные мнения, и они приходят к общему мнению. Индивидуальную оценку получают при участии только одного специалиста.

На уроках математики чаще всего мы прибегаем к индивидуальной экспертной оценке. Так как на уроке учитель может непосредственно выступать тем человеком, который обладает необходимыми знаниями и способен высказывать аргументированное мнение по тому или иному вопросу.

Для проведения экспертного оценивания на уроке учителю необходимо: своевременно поставить цель исследования, выбрать формы и методы исследования, продумать и подготовить все необходимые вспомогательные материалы, провести непосредственно экспертное оценивание, сделать анализ результатов. Во время экспертного оценивания происходит проверка знаний, умений и навыков учеников.

Можно выделить 3 формы проверки: индивидуальная, групповая и фронтальная. Во время индивидуальной проверке у каждого ученика свое задание, ему необходимо выполнить. Такая форма проверки необходима, если учителю требуется выяснить индивидуальные знания и умения и навыки конкретных учащихся. При групповой проверке учащиеся разделяются на несколько групп от 2 до 10. Каждая группа получает проверочное задание. Эти задания могут быть как разными, так и одинаковыми. Все зависит от того, какие цели ставит перед собой учитель. Эту форму проверки чаще всего применяют:

- при выделении приемов и методов решения задач;
- при выявлении более рационального решения задач или доказательстве теорем;
- при повторении с целью систематизации учебного материала.

Во время фронтальной проверки весь класс получает задания. Это форма проверки знаний позволяет проанализировать правильность восприятия и понимания учебного материала, выявить сильные и слабые стороны в знаниях учащихся, выявить пробелы в знаниях, ошибки в работах и ответах учащихся.

Для учителя во время экспертного оценивания очень важно своевременно и точно давать отчет о результатах учебной деятельности учащегося, анализируя его проблемные и сильные стороны. Так же необходимо создавать условия, при которых дети могли бы выполнять рефлексию своего обучения и формулировать свои текущие образовательные потребности. Учителю очень важно правильно оценивать необходимость тех или иных методов оценивания, ход образовательного процесса.

В методической литературе принято считать, что оценка является так называемой “обратной связью” между учителем и учеником, тем этапом учебного процесса, когда учитель получает информацию об эффективности обучения предмету.

Список литературы

1. Амонашвили, Ш. Л. (1984). Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников. Москва: Педагогика, 296 с.
2. Бешелев, С. Д., Гурвич, Ф. Г. (1973). *Экспертные оценки*. Москва: Наука, 79 с.
3. Китаев, Н. Н. (1975). *Групповые экспертные оценки*. Москва: Знание, 64 с.
4. Литвак, Б. Г. (1982). *Экспертная информация. Методы получения и анализа*. Москва: Радио и связь, 184 с.
5. Орлов, А. И. (2002). *Экспертные оценки*. Москва: ИВСТЭ, 31 с.
6. Шошин, П. Б. (1987). *Метод экспертных оценок*. Москва: Изд-во Московского университета, 110 с.

ФОРМУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ МАЙБУТНЬОГО: ЦИФРОВИЗАЦІЯ ОСВІТИ

Решетняк О. І.

Науково-дослідний центр
індустріальних проблем розвитку НАН України
e-mail: reshetele@ukr.net

Цифрова трансформація – це процес, за допомогою якого організація впроваджує нові технології для модернізації свого бізнесу, що спрямовано на спрощення робочого процесу, збільшення ефективності співпраці та комунікацій. Ці трансформації також торкнулися освітнього процесу та організації навчання у вищій школі. Так, хоча світ вже рухався до цифрового майбутнього до 2020 року, пандемія коронавірусу значно прискорила цей процес. У той же час цей зсув показав, наскільки непідготовленим виявився такий перехід для більшості не тільки вітчизняних університетів, а й університетів більш просунутих у інноваційному плані країн світу.

Так, дослідження EDUCAUSE Review [1] показують, що 13% коледжів та університетів світу активно беруть участь у цифровій трансформації, порівняно з 31% у середньому в інших галузях економіки. Крім того, 32% працюють над розробкою стратегії цифрової трансформації, а 38% «досліджують» цифрову трансформацію. Позитивною новиною цього дослідження є те, що більшість вищих навчальних закладів знаходяться в процесі визначення своїх планів цифрової трансформації. Однак використання онлайн-навчання – це лише один із способів впливу цифрових технологій на освітній процес.

Так, у вищій школі світу суттєвими є такі технологічні зрушення, які необхідно враховувати під час організації сучасного навчального процесу [2]:

1. Ефективні стратегії інформаційної безпеки. Оскільки конфіденційність даних стає все більш актуальною проблемою в різних секторах, вищі навчальні заклади звертають свою увагу на власні стратегії інформаційної безпеки. Дві основні тенденції сприяють нагальній потребі у підвищенні інформаційної безпеки в університетських містечках: дистанційне навчання та поши-

рення Інтернету речей (IoT) на території університету. Дистанційне навчання означає, що все більше і більше учнів отримують доступ до систем управління навчанням своїх університетів, порталів оплати за навчання та ін. зі своїх домашніх мереж, що потребує більшої захищеності даних. Відповідно, вищі навчальні заклади мають інвестувати в розвиток кібербезпеки або співпрацювати з надійними зовнішніми підрядниками, щоб посилити свої методи забезпечення безпеки даних.

2. Підвищена доступність до інформації за допомогою цифрових інструментів. Пандемія послужила екстреним підтвердженням концепції для впровадження цифрових інструментів під час викладання та навчання, і хоча прискорена трансформація створила багато проблем, більшість викладачів і студентів змогли ефективно адаптуватися до цифрового навчання. Звичайно, нинішній ландшафт онлайн-навчання не є ідеальним, і багато студентів і викладачів висловили свою схильність до офлайн освіти. Однак поширене коло студентів, наприклад, студенти-заочники, студенти з дітьми та студенти з хронічними захворюваннями можуть отримати вигоду від більшої оцифровки ресурсів, класів і спілкування – університети, які докладають зусиль, щоб запропонувати гнучкі варіанти навчання, можуть залучити та утримати більше цих студентів.

3. Збільшення вимог до потужності мережі. 70% керівників вищих навчальних закладів очікують, що протягом наступних 12–24 місяців їм доведеться збільшити пропускну здатність мережевих інтерфейсів для забезпечення освітнього процесу.

Список літератури

1. EDUCAUSE Review: Special Report. Digital Transformation. Available at: <https://er.educause.edu/-/media/files/articles/2021/10/er2142w.pdf?la=en&hash=95B60E8FC966E9FCE260A62DC6FEAE99AB31E837>

2. Khaustova V., Reshetnyak O., Lupenko Y., Manuilova K., Motorny V. Influence of Eurointegration Processes on Scientific Support of Digitalization of the Public Sphere and Education. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*. 2021. p.7035–7044. Available at: <http://annalsofrscb.ro/index.php/journal/article/view/872>

ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК СПОСІБ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ІСТОРИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Руднік Д. Г.

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
Харків, пров. Руставелі, 7, тел. 0662857686,
e-mail: denisrudnik@ukr.net*

Сьогодні перед викладачем історичних дисциплін у ЗВО стоїть низка викликів: добір актуального матеріалу, форм і методів його викладання, формування ціннісних орієнтацій здобувачів, навичок науково-пошукової роботи, критичного мислення, дотримання принципів та вимог академічної доброчесності та ін. Без сумніву, без використання інформаційно-комунікаційних технологій навчальний процес просто неможливий, не останню роль в цьому зіграло запровадження елементів дистанційного навчання в умовах пандемії. Окрім цього, згідно з навчальними планами та робочими програмами, значна кількість часу відводиться на самостійне вивчення матеріалу. Одним із способів раціонального використання часу та організації самостійної роботи здобувача є підготовка презентацій.

Викладач під час підготовки методичних рекомендацій для вивчення дисциплін може передбачити підготовку презентацій як супровідний матеріал до виступу на семінарі або як самостійний вид роботи. Як форма викладу матеріалу презентація може бути у форматі PowerPoint, PDF, інфографік (виконуються за допомогою спеціалізованих сервісів, наприклад Google Docs), графіків, фото-, відеоілюстрацій тощо. Під час вивчення історії презентації, як демонстрація результату самостійної роботи здобувача, має свої переваги та недоліки.

Переваги:

– можливість швидкої перевірки викладачем на дотримання принципів академічної доброчесності (самостійність підготовки, правильне цитування, те, що робота не була завантажена з Інтернету);

– візуальний супровід значно полегшує сприйняття матеріалу аудиторією;

– демонстрація навичок здобувача до узагальнення інформація, вміння обирати значущі факти, події та явища відповідного історичного періоду, здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Для викладача це є сигналом для можливого коригування навчального матеріалу з врахуванням труднощів здобувачів.

Недоліки:

– значне збільшення часу на підготовку матеріалу, у порівнянні з простим рукописним конспектом у зошиті, що може знижати зацікавленість здобувача у такій роботі. Вирішити проблему можна або проставленням додаткових балів, або введенням елементів змагальності між здобувачами на кращу презентацію, які можуть бути використані у подальшому тощо;

– ризик запозичення матеріалу без посилань. Здобувачі можуть не розуміти або не знати про необхідність оформлення посилань на використані матеріали, у тому числі аудіо- та відеовізуальні. Звичайно, обмежений обсяг презентації не дозволяє надавати посилання на кожний матеріал, але потрібно передбачити наявність списку використаних джерел інформації на останньому слайді (сторінці). Тут велике значення має ставлення викладача до того, звідки здобувачі беруть інформацію. Ми не можемо заборонити використання Інтернету, але можемо направити студента: йому треба показати платформи, сайти, сервіси та ін., де можна знайти перевірену інформацію та вимагати використання робіт лише авторитетних та визнаних вчених [1, с. 19].

– презентація має вигляд конспекту лекції, який наповнений ілюстраціями, що робить її перевантаженою інформацією, складною для сприйняття. Сама презентація має бути супроводом до конспекту та під час публічного виступу не дублювати його, подавати матеріал тезово.

Таким чином, підготовку до семінарських занять та результати самостійної роботи з історичних дисциплін здобувач може оформити у вигляді презентації, як доповнення до рукописного конспекту, що демонструє ряд навичок та здобуті програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми.

Список літератури

1. Борисова О. В., Руднік Д. Г. (2019). Проблеми викладання гуманітарних дисциплін у вищій школі в добу цифровізації. В: *Експертные оценки элементов учебного процесса*. Харьков: Изд-во НУА, с. 17–20.

О ДОКАЗАТЕЛЬСТВАХ В МАТЕМАТИКЕ

Свищева Е. В.

*Харьковский гуманитарный университет
«Народная украинская академия»,
Харьков, ул. Лермонтовская, 27, тел.: 716-44-02,
e-mail: esvishchova@gmail.com*

Со времён греков говорить «математика» – значит говорить «доказательство».

Николя Бурбаки

Математики традиционно гордятся "математической строгостью" – точностью и полнотой доказательства формул и теорем на основе аксиом и определений. Недаром Достоевский и его герои используют слово "математический" для высшей степени ясности и неоспоримости. Чтобы соответствовать этой репутации, математики довольно часто чувствуют себя обязанными давать по возможности точные определения всех понятий (кроме основных – тех, которые не определяются, а фигурируют в аксиомах) и доказывать все факты, с которыми они имеют дело. Однако среди преподавателей математики (особенно тех, кто читает предмет в гуманитарном вузе) постоянно возникают дискуссии по вопросу о выборе уровня строгости изложения материала, в первую очередь на лекциях. Насколько полными и подробными должны быть формулировки? Какие теоремы требуют доказательства, а какие не надо доказывать, а лишь сослаться на интуицию и здравый смысл? Какие формулы нужно выводить, а какие не обязательно? То есть насколько строго и точно необходимо преподавать математику студентам нематематических специальностей?

Анализ литературных источников по данной проблеме позволяет утверждать о неоднозначности подходов в данном направлении. Ряд подходов к данной проблематике представлен в работах [1–5].

История науки показывает, что понятие строгости развивается постепенно. В ходе общего прогресса науки обычно оказываются превзойденными каноны строгости, которые казались раньше абсолютно безупречными. Так произошло, в частности, с геометрией Евклида. Формулировки и доказательства Евклида можно

рассматривать как высшие достижения античной точности и строгости, но они оказались недостаточными в современной математике. В 19 веке М. И Лобачевский писал о ней: «Нигде в математике нельзя терпеть такого недостатка строгости, который вынуждены были допустить в теории параллельных линий» [6]. Каждый раз, когда современный геометр сослался бы на аксиомы непрерывности, аксиомы порядка и т. д., Евклид рассуждал на основании здравого смысла. Это не приводило его к противоречиям, и соответствующие логические проблемы, выявленные более чем через две тысячи лет, оказались несущественными при построении античной геометрии, так же как несущественны они в курсе математики, изучаемом в гуманитарном вузе.

Математику восемнадцатого века не приходило в голову, что утверждение о том, что замкнутая линия разбивает плоскость на две части, может требовать доказательства. Он свободно обходился без современных уточнений понятий «линия», «поверхность» и т. д., поскольку наглядного представления об этих понятиях было вполне достаточно для решения задач, которые ставились в то время. Вполне достаточно такого наглядного представления и сейчас для студентов-нематематиков.

Строгость зависит и от цели исследования, и от подготовленности студенческой аудитории. Доказательство является убедительным объяснением причины факта, но убедительность для студента-математика и студента-гуманитария, который изучает математику, не одно и то же. Поэтому преподаватель математики в гуманитарном вузе не только вправе, но и обязан выбирать уровень строгости и точности, адекватный тем задачам, которые он решает.

Например, при изучении темы «Дифференциальное исчисление функции одной переменной» основной упор лучше сделать не на доказательство ряда абстрактных (хотя и очень важных в теоретическом плане) теорем, таких как теорема Ролля, Коши, Лагранжа и т. д., которые для непосвященного имеют вид математических головоломок, а на решение с помощью производной ряда задач прикладного характера, с которыми студенты могут в будущем столкнуться на практике. Таким образом, в своем желании быть точным и строгим преподавателю математики всегда нужно быть реалистом и находить меру.

Впрочем, призывая к простоте, нельзя допускать перегибов. Преподавание не может полностью обойтись без доказательства теорем или вывода тех или иных формул, оно не должно иметь рецептурный или научно-популярный характер. Логические доказательства помогают выработать у студента необходимые для использования математического аппарата навыки, помогают овладеть математическими методами, приобрести необходимую для их грамотного применения математическую культуру, частью которой является логическое мышление. Как пишет профессор В. А. Успенский: «Доказательство – это рассуждение, которое убеждает того, кто его воспринял, настолько, что он делается готовым убеждать других с помощью этого же рассуждения» [7]. Важно, что при проведении доказательства демонстрируется применение математических идей, понятий, математического аппарата в действии, то есть происходит обучение студентов главному – умению проводить решения задач математическими методами.

Таким образом, интуитивное понимание, простота, ясность, избегание всего того, что не относится к делу, разумный уровень сложности – вот идеал, к которому необходимо стремиться в преподавании математики студентам-гуманитариям.

Список литературы

1. Пуанкаре, А. (2001). Логика и интуиция в математической науке и преподавании. *Последние работы*. Ижевск: НИЦ «РХД», с. 19–24.
2. Блехман, И. И., Мышкис, А. Д. и Пановко, Я. Г. (1976). *Прикладная математика: предмет, логика, особенности подходов*. Київ: Наук. думка, 271 с.
3. Кудрявцев, Л. Д. (1985). *Современная математика и ее преподавание*. Москва: Наука, 142 с.
4. Фройденталь, Г. (1982). *Математика как педагогическая задача*. Москва: Просвещение, 208 с.
5. Halmos, P. R., Moise, E. E. and Piranian, G. (1975). The Problem of Learning to Teach. *Amer. Math. Monthly*, v. 82, 5, p. 466–476.
6. Белл, Э. Т. (1979). *Творцы математики*. Москва: Просвещение, 256 с.
7. Успенский, В. А. (2009). *Простейшие примеры математических доказательств*. Москва: Изд-во МЦНМО, 56 с.
8. Свищева, Е. В. (2017). Строгая и нестрогая математика. В: *Экспертные оценки элементов учебного процесса*. Харьков, с. 97–99.

РОЗРОБКА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ФРЕЙМВОРКІВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Селівьорстова Ю. Р., Лютенко І.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
Харків, вул. Курпичова, 2, тел. +38-050-547-84-96,
e-mail: julia.selivorstova@gmail.com*

В останні роки спостерігається бурхливий розвиток Інтернет-технологій. Загальний аналіз досліджень та публікацій показав, що стрімкий розвиток інформаційних технологій дав можливість вибору різних технологій і методів розробки web-ресурсів. А правильне використання такої технології, як фреймворк, значно підвищує якість та зменшує швидкість розробки системи для її використання в навчальному процесі.

Об'єктом дослідження є фреймворк та процес його оцінювання. Предметом дослідження є методи оцінки фреймворків, як самостійного програмного забезпечення (ПЗ). Метою роботи є підвищення якості розробки програмного забезпечення при використанні фреймворків, яка може бути досягнена завдяки вибору фреймворку за функціональними можливостями (ФМ) та оцінки якості обраного фреймворку з використанням сучасних моделей оцінки якості. Також результатом цієї роботи прагне зменшити час на оцінку фреймворків розробниками та зменшити суб'єктивність оцінки за допомогою використання ПЗ, що дозволить розробити системи для навчального процесу швидше та якісніше.

Для проведення досліджень була зібрана група експертів, що складається з 50 осіб. Кожному експерту була представлена анкета-опитувальник, що дозволяє оцінити інструменти фреймворків. Підготовчий етап обробки даних з подальшим їх аналізом включав в себе обробку результатів і складання таблиці з результатами опитування. Значення зашифрованих функціональних можливостей наведені в таблиці 1.

Отримані дані наведені в таблиці 2, де в колонках проставлена середньозважена оцінка експертів за шкалою від 0 до 10 (середнє значення результатів опитування експертів), а в назві цих колонок указані шифри ФМ.

Таблиця 1

Значення зашифрованих функціональних можливостей

<i>Функціональна можливість</i>	<i>Шифр ФМ</i>
Мова	A
Сітка	B
Підтримка браузерів	C
Кнопки	D
Форми зображення	E
Застосування шаблонів при створенні інтерфейсів користувача	F
Створення і перевірка форм	G
Управління доступом на основі ролей	H
Іконки	I
Меню, що випадає	J
Вкладки (таби)	K
Посторінкова навігація	L
Ярлики	M
Мініатюри	N
Повідомлення	O
Індикатор процесу	P
Таблиці	Q
Слайд-шоу	R

Таблиця 2

Результати опитування фокус-групи

<i>Фреймворк</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>F</i>	<i>G</i>	<i>H</i>	<i>I</i>	<i>J</i>	<i>K</i>	<i>L</i>	<i>M</i>	<i>N</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>Q</i>	<i>R</i>
Bootstrap	9	10	9	8	9	10	8	8	6	7	5	8	5	8	6	5	6	8
KUBE	9	5	9	8	9	8	7	9	8	9	9	7	8	5	3	5	7	4
Foundation	5	6	9	8	0	4	7	8	0	5	6	8	5	9	6	0	4	5
Skeleton	0	4	5	5	0	5	9	3	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
960 Grid System	0	4	4	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	3
HTML Kickstart	0	6	10	7	0	0	7	0	5	7	8	0	0	4	5	0	7	4
Yaml	5	9	4	8	0	0	8	0	0	0	7	0	0	6	0	0	5	0

Також для проведення оцінки фреймворку можна використувати кваліметричний підхід. Для характеристики якості в кваліметрії використовують багаторівневі показники якості, що розташовуються ієрархічним чином, тобто будують так зване «дерево властивостей» [1]. Зазвичай ієрархічні структури типу дерево використовуються для аналізу можливості вирішення деякої складної проблеми. В таблиці 3 представлено дерево властивостей для фреймворку.

На основі проведених розрахунків для дерева властивостей було виявлено, що найбільш важливим узагальненим критерієм фреймворків є S2 (надійність).

Таблиця 3

Дерево властивостей фреймворку

Властивості фреймворку	Функціональність (S1)	Функціональна придатність (1)
		Точність (2)
		Здатність до взаємодії (3)
		Захищеність (4)
	Надійність (S2)	Завершеність (5)
		Стійкість до відмов (6)
		Зручність до відновлення (7)
	Зручність використання (S3)	Зрозумілість (8)
		Зручність навчання (9)
		Зручність роботи (10)
		Своєчасне оновлення документації (11)
	Зручність супроводу (S4)	Стабільність (12)
		Зручність внесення змін (13)
	Переносимість (S5)	Зручність установки (14)
		Зручність зміни (15)

Якщо фреймворк використовується для ведення навчального процесу, то для нього можна сформулювати ряд вимог, таких як підтримка браузером (1); вага фреймворку після розгортання (2); тип препроцесору (3); тип ліцензії (4); платформи, які підтримує фреймворк (5); покриття базової функціональності (6). Для вимог маємо наступні ваги: $W_1 = 5$, $W_2 = 5$, $W_3 = 1$, $W_4 = 5$, $W_5 = 4$, $W_6 = 5$. Використовуючи метод ELECTRE [2], з'ясуємо які саме фреймворки з таблиці 2, найбільше відповідають вимогам. Всі дані для розрахунків були взяті з офіційних сайтів.

У підсумку проведених розрахунків було виявлено, що Bootstrap краще за Foundation; Kube краще за Foundation, Skeleton, HTML Kickstart, Yaml та 960 Grid System; HTML Kickstart краще за Yaml та 960 Grid System.

Отже, існуючі на цей час фреймворки активно застосовуються при розробці web-застосунків, у тому числі й для навчального процесу. Правильний вибір та використання фреймворку відіграє одну з найголовніших ролей при розробці складних та найпростіших web-застосунків.

Список літератури

1. Качалов, В. А. (2008). ИСО 9001, ИСО 14001, OHSAS 18001. Практикум по аудиту. Москва: Издарт, 272 с.
2. Лотов, А. В., Поспелова, И. И. (2008). *Многокритериальные задачи принятия решений*. Москва: Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова, 97 с.

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ НА ПЕРШОМУ КУРСІ У ЗВО

Смолянкіна С. В.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»,
Харків, вул. Лермонтівська, 27, тел. 716-44-08,
e-mail: svet_lana_vladi@ukr.net*

Сучасний світ – це перш за все спілкування, яке реалізується у різних умовах. Звичайно і в освітньому процесі неможливо уявити навчання без спілкування. Але протягом останніх років спілкування відбувається за допомогою інформаційних технологій, тобто переважно *online*.

Вже нікого не дивують словосполучення «електронне навчання», «e-learning» або «онлайн-навчання», тому що сьогодні це невід'ємна частина повсякденного життя та системи освіти у цілому.

Майже кожен викладач та студент перейшов з паперу на клавіатуру, тому що високий відсоток спілкування носить цифровий характер (відео та аудіо-повідомлення, використання чатів або електронної пошти).

Електронне навчання, як і навчання загалом, потребує наявності головних навчальних компонентів: мети, змісту, методів, навичок роботи з інформаційними технологіями та організаційних

форм роботи. Крім того, студентам та викладачу необхідно максимально ефективно облаштувати своє робоче місце:

- по-перше, перевірити працездатність гаджетів та інтернет-з'єднання;
- по-друге, привести до ладу свій зовнішній вигляд;
- по-третє, потурбуватись про комфортні умови перебігу онлайн-заняття (відсутність факторів, що заважають).

Звичайно, все передбачити одразу неможливо, але з часом усі учасники навчального процесу підлаштовуються до особливостей онлайн-формату навчання. Онлайн-спілкування вважається більш комфортним для багатьох студентів, але найскладніше адаптуються до будь-якого формату першокурсники. Спочатку їм необхідно познайомитись з викладачами, одногрупниками, навчальним закладом, режимом та новими вимогами навчання. Якщо заняття одразу розпочинаються не в аудиторії, а в режимі *online*, це ускладнює процес знайомства, соціалізації, порушується етап налаштування психологічного комфорту, виникають складнощі. Під час онлайн занять у багатьох студентів знижується мотивація, особливо коли виникають технічні несправності, що порушують цілісність сприйняття інформації та позбавляють можливості приймати активну участь у обговоренні або виконанні усних завдань.

Для того, щоб мінімізувати негативні фактори початкового етапу навчання, слід дотримуватись наступних рекомендацій:

- навчитись планувати свій робочий день;
- ставити цілі та прямувати до їх реалізації;
- навчатись поступово самостійності;
- розвивати технічні навички;
- проаналізувати навички користування онлайн-платформами;
- навчитись вчитись у різних форматах;
- не втрачати мотивацію;
- налагодити зв'язок з тьютором/куратором групи та з групою;
- вміти відволікатися після занять.

Виклики сьогодення вимагають уміння навчатися у будь-якому форматі, вміти швидко реагувати на зміну формату навчання. З одного боку, під час аудиторного навчання є можливість поспілкуватися з викладачем та однокурсниками, в тому числі на перерві, поставити питання. З іншого боку, у форматі онлайн є свої переваги. Вважається, що при належному методичному плануванні, навчання першокурсників у дистанційних умовах можливо організувати на досить ефективному рівні.

ВІЗИТНА КАРТКА ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сумець О. М.

*Університет економіки і права «КРОК»,
Київ, вулиця Лагерна 30/32, тел. 066-39-35-782,
e-mail: sumets.alexander@gmail.com*

Не цей момент часу операційний менеджмент (ОМ) сформувався і як окремий вид, і як науковий напрям у загальному менеджменті. Нині відома чимала кількість публікацій закордонних і вітчизняних фахівців, у яких сформульована мета і відображено змістове наповнення й сутність ОМ, описані його принципи, переваги використання та основні завдання, надана суб'єктно-об'єктна характеристика тощо. Дослідники доволі фахово обґрунтовують необхідність застосування інструментарію ОМ не тільки на виробничих підприємствах, а й у сфері сервісу, торгівлі, банківської діяльності, транспорту й ін. Проте розвиток сучасних технологій та інструментів ведення бізнесу вимагає уточнення насамперед трактування терміну, об'єкту, предмету і мети ОМ, а також конкретизації його спрямованості у формуванні результату діяльності підприємств.

Розглядаючи ОМ як один із напрямів загального менеджменту, необхідно визнати, що його теоретико-методологічна основа базуються на сукупності спеціальних економічних дисциплін, а також на теорії систем, включаючи системотехніку, кібернетику та ін. Навіть сама етимологія словосполучення «операційний менеджмент» припускає широке використання економіко-математичного апарату – від найпростіших арифметичних дій аж до використання інструментарію дослідження операцій, теорії масового обслуговування тощо.

На цей момент часу ОМ є ключовим і виокремленим напрямом науки управління. Однак для менеджерів і керівників вітчизняних підприємств ОМ є ще не зовсім пізнаним інструментарієм управління. Це є одним із чинників, що актуалізує проблему подальшого дослідження ОМ і можливостей його масштабного впровадження в навчальні плани вітчизняних закладів освіти для посилення фахової підготовки здобувачів освіти, що навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент». Тож, доцільним є формалізація візитної картки ОМ як навчальної дисципліни.

Результати власних досліджень автора, що викладені в публікаціях різного рівня [1-9], надають можливість стверджувати, що операційний менеджмент є не тільки визначеною системою управ-

ління операціями, у параметрах і показниках якої він відображається – у його змісті відбиваються характер і особливості професійного мислення менеджера. Це свого роду структура знань, викладена як конкретна система цінностей, установок, стереотипів, що поєднують накопичені дослідницький потенціал і практичний досвід, сформоване бачення і перспективне мислення менеджерів і керівників підприємств, фірм і компаній [7].

Враховуючи вищеописане, можна назвати основні визначники сутності ОМ, що складають його «візитну картку» – мету, об'єкт, предмет, основне завдання, спрямованість, фундамент (підґрунтя).

1. Метою ОМ слід вважати формування ефективної системи управління операціями не тільки у виробництві, а й у сфері сервісу. Операційний менеджмент націлений на побудову управлінських систем, що забезпечують виконання необхідних дій і процедур для одержання ринкового результату діяльності підприємства, фірми чи компанії.

2. Масштабність розвитку й застосування ОМ у різних організаціях надає можливість визначити триєдиний об'єкт – це операції, процеси й операційні системи (рис. 1). Це обґрунтовується тим, що головний вектор дії ОМ сучасної організації спрямований не лише на операції, а й на процеси і операційні системи, де саме виконуються останні. Операції і процеси уособлюють собою будь-яку діяльність у виробництві, науці, освіті, медицині, економіці тощо, яка пов'язана з творчим процесом. Своєю чергою, операційні системи являють собою механізм для виконання операцій і процесів. Тому для досягнення запланованої ефективності й результативності функціонування організації ОМ повинен бути спрямований саме на такий триєдиний об'єкт як операції, процеси і операційні системи.

3. Предметом ОМ є закономірності планування, організації й управління операціями, процесами і операційними системами.

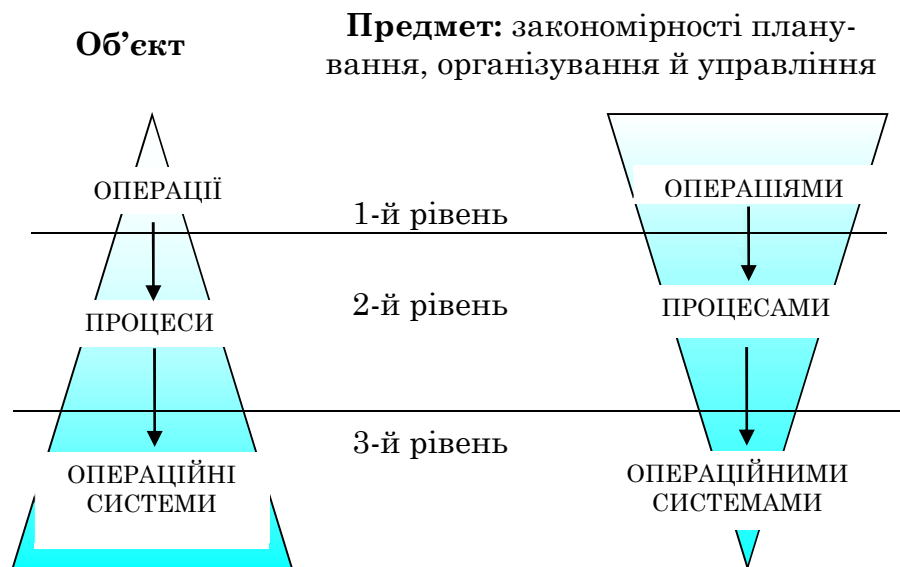
4. Основним завданням операційного менеджменту є побудова раціональних і в той же час ефективних управлінських систем, що забезпечують виконання необхідних дій і процедур для одержання ринкового результату від функціонування операційної системи.

5. Найголовнішим вектором управлінської спрямованості ОМ є забезпечення ефективного і раціонального ведення діяльності соціально-економічних систем. З огляду на це спрямованість ОМ можна подати у вигляді трикутника, що має рівнозначні вершини, якими слугують ефективність, раціональність і результативність в управлінні будь-якими операціями і процесами, що здійснюються

операційними системами підприємств. Саме ефективність, раціональність і результативність допомагають визначити ступінь оптимальності й доцільності функціонування операційної системи підприємства. Отже, ефективність, раціональність і результативність можна прийняти за основні показники, що характеризують ОМ як певного роду діяльність організації.

6. Операційний менеджмент як один із головних напрямів загального менеджменту має свій фундамент (підґрунтя). Авторською точкою зору є та, що фундамент ОМ складають чотири головних компоненти, а саме: економіка, математичні основи дослідження операцій, система технологій (сучасні технології) й організація виконання останніх.

Виокремлені компоненти взаємопов'язані між собою в межах поля операційного менеджменту й забезпечують успішну діяльність і розвиток операційної системи підприємства.

Рис. 1. Об'єкт і предмет операційного менеджменту

Джерело: розроблено автором

Дослідження становлення й розвитку ОМ, як окремого напрямку загального менеджменту, дозволяє вказати на тісний зв'язок його саме з операціями, що виконуються людиною (виконавцем) у різних сферах її діяльності – промисловості, сервісі й ін.

Список літератури

1. Яременко, О. Л., Сумець, А. М. (2002). *Операционный менеджмент*. Харьков: Фолио, 288 с.
2. Сумець, О. М. (2004). *Основи операційного менеджменту*. Київ: Професіонал, 416 с.

3. Сумець, О. М. (2005). *Основи операційного менеджменту*, перевидане з поправками. Київ: Професіонал., 416 с.
4. Сумець, О. М. (2006). *Основи операційного менеджменту: теоретичний аспект і практичні завдання, перероб., доповнене..* Київ: Професіонал, 416 с.
5. Сумець, О. М., Черкашина, М. В. (2013). *Операційний менеджмент. Ч.1. Теоретико-методологічний аспект проектування операційних систем підприємств.* Харків: КП «Міськдрук», 152 с.
6. Сумець, О. М. (2013). *Операційний менеджмент. Ч.1. Теоретична платформа операційного менеджменту.* Харків: КП «Міська друкарня», 348 с.
7. Сумець, О. (2018). Ключові аспекти сучасної парадигми операційного менеджменту. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. Vol. 4. No. 3. Pp. 129–147.
8. Сумець, О. М. (2018). Особливості операційного менеджменту у сфері освітніх послуг. *Подільський науковий вісник*. № 3 (жовтень), с. 88–96.
9. Сумець, О. М. (2021). *Проектування операційних систем.* Київ: Вид-во ун-ту КРОК, 320 с.

ДОВУЗІВСЬКА ПІДГОТОВКА: ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Удовицька Т. А.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
м. Харків, вул. Лермонтовська, 27
тел. 704-10-37, e-mail: tudovitska@gmail.com*

Як відомо, в системі безперервної освіти є підсистеми, які виконують «стикові» функції, мають перехідний характер. Завдяки такій їх ролі й відбувається безперервність у процесі навчання, коли людина, завершуючи навчання на одному етапі, паралельно включається в нову систему освіти наступного етапу навчання. Такою, «стиковою» підсистемою є довузівська підготовка. Довузівську підготовку визначають як складову частину цілісної системи безперервної освіти, що включає підготовку абітурієнтів для подальшого навчання у закладі вищої освіти та передпрофесійну підготовку для забезпечення задоволення освітніх і професійних потреб молоді людини. Система довузівської підготовки зазвичай містить:

- власне навчальний процес (на сучасному етапі – це предметна підготовка до ЗНО);
- передпрофесійну підготовку абітурієнтів, що мстить викладання професійно орієнтованих предметів (наприклад, основи економіки, основи правознавства, країнознавство, основи соціальних знань, перекладацької практики, тощо) та інші форми направлено й системного знайомства абітурієнтів з майбутньою спеціальністю;
- виховну роботу, спрямовану, в першу чергу, на знайомство майбутніх абітурієнтів із корпоративною культурою обраного вишу, на опанування нового соціально-культурного середовища;
- моніторинг процесу навчання слухачів, що дозволяє виявити проблемні зони на етапі підготовки до ЗНО і підготовленості до навчання у сучасному виші й спрогнозувати можливі проблеми в подальшому навчанні, особливо на перших курсах.

У сучасних умовах змін прийому до ЗВО функції системи довузівської підготовки дещо змінилися. Заняття з предметів змістовно й методично все більше орієнтуються на підготовку до незалежного оцінювання якості освіти. В умовах демографічної кризи контингент системи довузівської підготовки є, як правило, основою майбутнього контингенту першокурсників. Крім цього, проблеми переходу молодих людей до професійного навчання у закладах вищої освіти висунули й інші, нові цілі довузівської підготовки, а саме засвоєння навичок навчальної діяльності за формами, що відрізняються від шкільних. Таким чином, важливою функцією системи довузівської підготовки стає зниження ризиків, що можуть об'єктивно виникнути при переході до нового етапу навчання – професійної підготовки молодої людини в системі вищої освіти.

Що стосується власно навчального процесу, то поряд з реалізацією форм підготовки до ЗНО, він покликаний продемонструвати майбутнім студентам особливості навчання у закладі вищої освіти порівняно зі школою. Встановлення цих відмінностей дозволить визначити, на що слід звернути увагу майбутніх студентів, щоб ліквідувати розрив спадкоємності та відмінності і в предметній підготовці, і в формах і методах навчання.

Такі відмінності полягають у наступному. По-перше, школа не готує учнів до сприйняття лекцій. Це виявляється в нездатності студентів перших курсів одночасно слухати, розуміти та засвоювати

й конспектувати лекційний матеріал, у невмінні скласти конспект. По-друге, у школі недостатньо розвивається інтерес та навички учнів до роботи з науковою літературою. Тому однією з основних труднощів, з якими стикається студент першого курсу у закладі вищої освіти, є нова система навчальної роботи, у рамках якої на лекціях викладається значний обсяг навчального матеріалу, який необхідно самостійно осмислити і допрацювати з використанням різноманітної наукової літератури. При цьому, контроль і керівництво цією роботою певною мірою дистанційовані, що підвищує частку організації та реалізації самостійної роботи, до якої вчорашні школярі також не завжди готові. Тобто, ми можемо констатувати об'єктивне незбігання дидактичної ситуації в середній школі і у ЗВО не лише щодо викладання матеріалу, але й щодо контролю його засвоєння. Це нерозуміння сутності навчального процесу у вищій освіті, а в деяких випадках і внутрішній опір новим вимогам, зумовлений відсутністю досвіду пізнавальної діяльності у вчорашніх школярів та проблеми навчання, з якими вони стикаються, посилює труднощі, пов'язані з засвоєнням змісту принципово нових, професійно-орієнтованих дисциплін, що зрештою позначається і на якості навчання. Так в Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія» для певної адаптації слухачів до умов навчання у ЗВО, навчальний процес в системі довузівської підготовки побудовано так, щоб перехід від урочної системи навчання до форм, прийнятих у закладах вищої освіти проходив поступово. Сприяє цьому і робота зі школярами в більшості викладачів вишу.

Брак спадкоємності у формах і методах навчання при переході зі школи до ЗВО створює перешкоду і во взаємодії студент-викладач. Причини цього – значні відмінності у функціях шкільного вчителя й викладача закладу вищої освіти. У школі контакти з вчителем носять частіший і різноманітніший характер. Методика навчання у ЗВО припускає відносну дистанційованість викладача, більшою мірою його керівництво процесом самоосвіти студентів. У зв'язку із цим у системі довузівської підготовки важлива робота викладачів, знайомих зі шкільною програмою та шкільною методикою навчання, що дозволяє знижувати ризики бар'єрів спілкування та сприйняття навчального матеріалу.

Важливо, що у процесі довузівської підготовки є можливість виявлення суперечностей між: рівнем професійного самовизначення абітурієнтів та їх здатністю працювати за обраною спеціальністю; рівнем загальноосвітньої підготовки та вимогами до цієї підготовки на обраному факультеті, за обраною освітньою програмою; рівнем сформованості особистісних якостей для отримання певної професії. При виявленні таких суперечностей на етапі довузівської підготовки можливе їх коригування, за допомогою якого реалізується безперервність соціального й особистісного розвитку молодшої людини.

Таким чином, можемо говорити про специфічні соціальні функції системи довузівської підготовки. Окрім функцій діагностики та навчання, система довузівської підготовки виконує ще й проф-орієнтаційну, адаптаційну, розвивальну та фільтруючу функції. Реалізація цих функцій дозволить пом'якшити, а майже і уникнути основних соціальних ризиків, що з'являються при переході до професійного навчання, а саме ризиків професійного фальстарту, вибору ЗВО, адаптації до нового навчального, соціального й культурного середовища. Старшокласники в процесі довузівської підготовки здійснюють також перші кроки з освоєння нових соціальних ролей студента й майбутнього професіонала в певній галузі, що створює передумови усунення розриву між рівнем соціальної зрілості школярів і вимогами до соціальної зрілості сучасного студента.

У наш час істотно змінилися соціально-економічні умови діяльності фахівців, що спричинило модернізацію системи вищої освіти, з'явилося нове соціальне замовлення – суспільство потребує професійно-підготовлених фахівців, які не тільки володіють високим рівнем знань, але й уміють оперувати ними; мають сформовані мотиви, потребу якісного професійного навчання. У зв'язку із цим гостро постала проблема відбору: зі школярів – абітурієнтів, з абітурієнтів – студентів, здатних успішно засвоювати нові та традиційні спеціальності. І система довузівської підготовки є тим дієвим механізмом, що дозволить вирішувати ці проблеми на принципах спадкоємності й безперервності, у тому числі у рамках навчального процесу.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ В ХГУ «НУА»

Яріз Є. М.

*Харьковский гуманитарный университет
«Народная украинская академия»
г. Харьков, ул. Лермонтовская, 27, тел. 69-30-53
e-mail: eugenio2012@mail.ru*

Політичні, економічні і соціальні зміни, які переживає Україна, вимагають прискорення реформування системи освіти. У зв'язку з цим передбачено запровадження у навчально-виховний процес передових освітніх технологій та науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного освітнього поля, інтеграції країни у міжнародну інформаційну комп'ютерну систему. З огляду на виклики світової пандемії одним із найефективніших рішень цієї проблеми є дистанційне навчання.

Дистанційне навчання – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується в основному за технологіями дистанційної освіти. В Європі воно набуло інтенсивного розвитку на початку 70-х років минулого століття і призвело до створення низки відкритих університетів (університетів дистанційної освіти). Об'єднані в групи, вони успішно реалізують програму надання освітніх послуг усім бажаючим. Методики такого навчання досить добре відпрацьовані. Вони викликають до себе живий інтерес через застосування нових інформаційних технологій, які перетворюють виконання навчальних програм в ефективний інструмент отримання освіти, завдяки технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами за допомогою телекомунікаційного зв'язку.

Тож зрозумілим стає бажання розвивати дистанційне навчання в Україні. Першим кроком до цієї мети стало ухвалення низки Законів “Про Національну програму інформатизації”, «Положення про дистанційне навчання» та впровадженням кредитно-модульної системи навчання.

Спираючись на міжнародний досвід, українські фахівці з викладання іноземних мов прийшли до висновку, що у центрі процесу дистанційного навчання знаходиться свідома, самостійна пізнавальна активність студента: самостійна робота з оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності, формуванню навичок і вмінь.

Для успішного навчання в умовах дистанційної освіти студент повинен бути впевненим користувачем персонального комп'ютера і мати надійний швидкісний Інтернет. Другою беззаперечною вимогою має бути вміння добувати автентичну інформацію з Інтернет-джерел.

Це передбачає володіння різними видами читання (вивчаючим, пошуковим, ознайомлювальним), без яких неможливо працювати з електронними довідниками і словниками.

Індивідуалізоване за своєю суттю, дистанційне навчання не повинне виключати безпосередню комунікацію і співпрацю з викладачем. Воно передбачає також і групову роботу. Важливо, щоб роботою груп на курсі переймався провідний викладач курсу, який би відповідав за координацію навчання із застосуванням різноманітних проблемних, дослідницьких, пошукових методів в ході роботи над навчальними модулями.

Будь-яка модель дистанційного навчання повинна передбачати гнучке поєднання вивчення учнями програмного матеріалу, доповненого інформацією, підбраною з різних ресурсів як самостійно, так і за порадою викладача.

Отже, необхідно відзначити, що ефективність будь-якого виду навчання на відстані залежить від ефективної організації та методичної якості використаних матеріалів, а також від майстерності педагогів, що беруть участь в цьому процесі.

Викладання іспанської мови на факультеті «Референт-перекладач» ХГУ НУА проходить у відповідності до сучасних вимог і згідно з навчальними програмами, які передбачають використання Інтернет-ресурсів у процесі навчання. Традиційно Народна українська академія очолює список харківських вишів в сенсі використання освітніх комп'ютерних мовних програм. На заняттях з усної практики мови студенти іспанського відділення працювали і продовжують використовувати передові комп'ютерні технології з вивчення предмета за допомогою таких програм як IspanskaMOVA.com, TodoELE.net, Ver-taal.com, Dele.Cervantes.es, Wordreffrance.com, VideoELE.com і багато інших.

Вони адаптують студентів до реалій країни, мову якої вивчають. Використання фонограм в записі носіями мови і перегляд автентичних навчальних відеороликів розвиває у студентів знання та навички у володінні мовою. Читання автентичних текстів неможливо уявити без використання словників та енциклопедій. Під час виконання завдань студенти звертаються до ресурсів бібліотеки Королівської Академії Наук. І звичайно, вершиною підготовчої роботи

майбутнього перекладача являються сталі та впевнені навички роботи з тлумачним словником *Diccionario RAE* і *WORDREFERANCE.COM*. Вони являються академічними і вимагають до себе застосування впевнених навичок пошукового читання. Словник *WORDREFERANCE.COM* є комбінованим (багатомовним). В ньому зібрано лексику англійської, французької, німецької, італійської, іспанської та каталанської мов. Кожна мова пов'язана в парах з рештою других. Окрім цього словник супроводжується трактуванням слів мовою оригіналу. Тож, маючи доступ до такого ресурсу і вмюючи працювати з ним, перекладач може виконувати завдання будь-якої складності. Читання розглядається як один із базових навиків.

Для практики читання студенти користуються Інтернет-ресурсом *ALBALEARNING.COM*. В цьому ресурсі зібрані твори іспанських і зарубіжних письменників класиків. Твори мають фонограми, начитані носіями мови, що полегшує засвоєння змісту в двох режимах: читанні і прослуховуванні. Кожен твір супроводжується біографічними даними про автора.

Окремо треба відзначити ті ресурси, які допомагають студентам набувати навички сприйняття на слух. Серед них вигідно виділяються такі програми як *EXTRA*, *ESPAÑOL EN EPISODIOS*, *HOLA QUE TAL* та інші. Характерною рисою для всіх їх є наявність сюжету зі своїми головними героями, які в ході курсу опиняються в різних ситуаціях, наповнених багатою сучасною лексикою та іспанським колоритом лінгвокраїнознавчого характеру. Вивчаючи мову, з такими програмами студенти мають змогу знайомитися з реаліями життя в Іспанії та зі звичками жителів різних регіонів країни.

В завершенні можна сказати, що дистанційна освіта має очевидні переваги такі як:

- 1) можливість навчання в індивідуальному режимі;
- 2) комфортні умови навчання вдома;
- 3) планування свого часу;
- 4) відсутність необхідності контакту з іншими студентами під час пандемії;
- 5) можливість навчатися з використанням сучасних гаджетів та інше.

Усі перелічені факти дозволяють зробити висновки, що дистанційне навчання по праву зайняло своє місце в системі освіти України.

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІЙНИХ ВІДЕОРЕСУРСІВ У ВИКЛАДАННІ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Яріз Н. О.

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, вул. Валентинівська, 2, тел. 69-30-53
e-mail: yarizesperanza2017@gmail.com*

Аудіовізуальні засоби (АВЗ) – це особлива група засобів навчання, що використовується для передачі та сприйняття інформації, зафіксованої на різних запам'ятовуючих пристроях (кіноплівках, аудіо плівках, компактних дисках та інших носіях) та на друкованих основах (схемах, таблицях, діаграмах, графіках, репродукціях картин тощо), що супроводжують їх.

Апологети цих засобів вважають, що вони впливають на підвищення ефективності сприйняття навчального матеріалу, перевірки рівня його засвоєння, опанування вміннями та практичними навичками застосування отриманих знань в житті.

Перш за все АВЗ у викладанні іноземної мови використовуються для навчання сприйняттю на слух іншомовного мовлення, створення візуальної наочності в процесі перегляду і практики іншомовного спілкування.

Традиційно робота з АВЗ включає три етапи: переддемонстраційний, демонстраційний і післядемонстраційний.

Переддемонстраційний етап

На цьому етапі викладач презентує студентам відеоматеріал і пояснює їм мету виконання завдання. Знімаються мовні труднощі сприйняття тексту до відеосюжету і труднощі розуміння його змісту. Також на цьому етапі вводяться і закріплюються нові слова, аналізуються функціональні типи висловлювань, які використовуються в сюжеті, аналізуються незвичні для студентів автентичні розмовні формули, лінгвокраїнознавчі реалії, формулюються соціально-психологічний фон і змістовні орієнтири для подальшого сприйняття форми і змісту відеоматеріалу. Викладач може зняти можливі труднощі розуміння шляхом застосування прийомів відпрацювання техніки читання і вибіркового аудіювання окремих фрагментів відео у заздалегідь підготовленому текстовому варіанті.

Перед безпосереднім переглядом відео студентам пропонуються запитання до нього; тести із варіантами відповідей до них для вибору правильної; завдання, пов'язані з подальшим переказом змісту; завдання на визначення послідовності і динаміки поведінки та взаємодії персонажів; завдання на оцінку та характеристику інформації, отриманої під час перегляду тексту.

Демонстраційний етап

Демонстрація відео повинна супроводжуватися активною навчальною діяльністю студентів. Їм можна запропонувати під час повторного перегляду написати анотацію, створити схеми сценарію, укласти тези, тощо, в режимі «пауза». Студенти мають бути забезпечені умовами для виконання записів в опорному конспекті до тексту відео. Разом з тим, їм можна роздати індивідуальні творчі завдання на встановлення характеру поєднання звукового і зорового рядів, пов'язуючи окремі вирази з подіями, відображеними в конкретному кадрі в режимі «стоп».

Післядemonстраційний етап

На заключному етапі перевіряється ефективність використання в ході перегляду відеоматеріалу вправ, запропонованих під час перед демонстраційного етапу. Таким чином здійснюється контроль розуміння змісту і мовних засобів, використаних у фільмі. Особливу увагу слід приділити різним видам переказу (короткого, виборчого, диференційованого, послідовного та комунікативно-орієнтованого). Дуже добре зарекомендувала свою ефективністю питально-відповідальна форма роботи. Для обдарованих студентів такою формою може стати драматизація засвоєного сюжету (рольове відтворення тексту, особливо діалогів). Апогеєм контролю знань та перевірки умінь за переглянутим контентом може бути озвучування студентами відеоряду при відключенні його фонограми.

Досвід передових методистів дозволяє вважати, що використання навчального відео у викладанні іноземної мови не має принципових відмінностей від методики застосування навчального кінофільму. Переваги першого носять суто технічний характер, пов'язаний з особливостями передових комп'ютерних технологій, такими як:

- а) можливість працювати дистанційно;
- б) можливість регулювати швидкість звукового ряду (уповільнити або прискорити відеоряд, поставити на паузу або повторити перегляд знову);
- в) можливість виконання перегляду за індивідуальним планом;
- г) можливість виконання контролю якості виконаної роботи одразу після її закінчення.

Епідемія COVID-19 поставила під загрозу зриву виконання навчального плану. ЗВО України змушені переходити на дистанційну форму викладання.

На кафедрі романської філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди успішно реалізуються засоби навчання. Серед них треба відзначити використання такого медійного відео ресурсу як VIDEOELE.COM.

VIDEOELE – це безкоштовний інтернет-ресурс, призначений для іноземних студентів, бажаючих вивчати іспанську мову. Він містить в собі матеріал, розподілений на 4 рівня (Niveles) за міжнародною системою А-1, А-2, В-1, В-2. Вони базуються на коротких відеороликах звучанням від 3 до 6 хвилин, записаних носіями мови. Кожен відеоролик супроводжується відповідними дидактичними вказівками. Працюючи з цим медійним відео-ресурсом, студенти можуть:

- а) переглядати відеоролик стільки, скільки йому буде потрібно;
- б) при перегляді можуть регулювати швидкість демонстрації і звуку;
- в) при потребі можуть відкрити текст сюжету в форматі PDF;
- г) виконати післяпросмотрові вправи;
- д) познайомитися з лінгвокраїнознавчим матеріалом, що зустрівся в сюжеті.

Результати роботи перевіряються автоматично і, при потребі, демонструється правильна відповідь для самоконтролю.

VIDEOELE.COM існує з 2009 року, завдяки йому сотні тисяч студентів з різних країн і континентів мають змогу вивчати іспанську мову у форматі дистанційного навчання.

АЛФАВІТНИЙ СПИСОК АВТОРІВ

А		Л	
Аніщенко В.В.	10	Лабенко Д.П.	58
		Лещенко Е.В.	15
		Лобойченко В.М.	66, 69
		Льовін Д.А.	64
		Лютенко І.В.	86
		М	
		Малько О.Д.	66, 69
		П	
		Поморцева Е. Е.	73
		Р	
		Радченко І. В.	77
		Решетняк О. І.	79
		Руднік Д. Г.	81
		С	
		Свіщова Є. В.	83
		Селівьорстова Ю. Р.	86
		Смолянкіна С. В.	89
		Стрілець В.М.	64
		Сумець О. М.	91
		У	
		Удовицька Т. А.	94
		Я	
		Яріз Є. М.	98
		Яріз Н. О.	101
Б			
Берест Т. М.	12		
Бобыр Е.И.	15		
Бочарникова Т. Ф.	19		
Г			
Гога Н.П.	21		
Григор'єва С. О.	25		
Гусленко І. Ю.	28		
Д			
Данилевич С. Б.	31		
Двухглавов Д.Е.	49		
Дроздова І.П.	32		
Дьячкова О. В.	35		
З			
Закоморна К.О.	66, 69		
К			
Кірвас В.А.	37		
Козиренко В.П.	42		
Козиренко С.И.	42		
Костікова М. В.	44, 47		
Костіна Л. Л.	44, 47		
Костюк Є. О.	49		
Красуля М. О.	53		
Купрікова Г. В.	12		
Курило М.В.	56		

ЗМІСТ

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ.....	3
Анищенко В. В. АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДІАБЕЗПЕКИ УЧНІВ І ЇХ БАТЬКІВ....	10
Берест Т. М., Купрікова Г. В. ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СЛУХАЧІВ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	12
Бобыр Е.И., Лещенко Е.В. ОСОБЕННОСТИ РАЗРАБОТКИ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ МОДЕЛИ СИСТЕМЫ АДАПТИВНОГО ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ.....	15
Бочарникова Т. Ф. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ	19
Гога Н.П. МЕТОДЫ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТА В СИСТЕМЕ СТРУКТУРИРОВАНИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	21
Григор'єва С. О. КОМПЛЕКСНА РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	25
Гусленко І. Ю. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	28
Данилевич С. Б. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «БАЗИ ДАНИХ» ДИСТАНЦІЙНО	31
Дроздова І.П. УДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗА ДОПОМОГОЮ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	32
Дьячкова О. В. О ПРОБЛЕМАХ КИБЕРБЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ	35
Кірвас В.А. ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	37

Козыренко В.П, Козыренко С.И. ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УДАЛЕННОГО ОБУЧЕНИЯ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	42
Костікова М. В., Костіна Л. Л. СЬОГОДЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	44
Костіна Л. Л., Костікова М. В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	47
Костюк Є. О., Двухглавов Д.Е. АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗБОРУ ДАНИХ ПРО НАУКОВІ ТА МЕТОДИЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ	49
Красуля М. О. КОМП'ЮТЕРНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ	53
Курило М.В. РОЗРОБКА МЕТОДИКО-ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НАВЧАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА СИСТЕМ УЧНІВ 5 КЛАСІВ	56
Лабенко Д.П. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ НА ДИСТАНЦІЙНУ ОСВІТУ В УКРАЇНІ	58
Льовін Д.А., Стрілець В.М. РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ МОДЕЛЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ РЯТУВАЛЬНИКІВ	64
Лобойченко В.М., Малько О.Д., Закоморна К.О. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	66
Малько О.Д., Лобойченко В.М., Закоморна К.О. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	69
Поморцева Е. Е. ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ПРИЧИНЫ И МЕТОДЫ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ	73
Радченко И. В. ЭКСПЕРТНЫЕ ОЦЕНКИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	77
Решетняк О. І. ФОРМУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ МАЙБУТНЬОГО: ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ	79

Руднік Д. Г. ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК СПОСІБ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ІСТОРИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	81
Свищева Е. В. О ДОКАЗАТЕЛЬСТВАХ В МАТЕМАТИКЕ	83
Селівьорстова Ю. Р., Лютенко І.В. РОЗРОБКА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ФРЕЙМВОРКІВ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	86
Смолянкіна С. В. ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ НА ПЕРШОМУ КУРСІ У ЗВО	89
Сумець О. М. ВІЗИТНА КАРТКА ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	91
Удовицька Т. А. ДОВУЗІВСЬКА ПІДГОТОВКА: ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ..	94
Яріз Є. М. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ В ХГУ НУА	98
Яріз Н. О. ВИКОРИСТАННЯ МЕДІЙНИХ ВІДЕОРЕСУРСІВ У ВИКЛАДАННІ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ	101
Алфавітний список авторів	104

Наукове видання

**ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ
ЕЛЕМЕНТІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ

XXIII міжвузівської науково-практичної конференції
20 листопада 2021 р.

В авторській редакції

Відповідальний за випуск *В. А. Кірвас*
Комп'ютерна верстка *О. В. Дьячкова, В. А. Кірвас*

Підписано до друку 12.11.2021. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 6,3. Обл.-вид. арк. 5,84.
Тираж 300 прим. Зам. № _____

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві
Народної української академії

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27